

Замимаи 1
бо Фармони Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз «__» _____ соли
2021, № _____ тасдиқ
шудааст

Стратегияи муқовимат ба
коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
барои давраи то соли 2030

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Коррупсия дар ҷаҳони муосир дар роҳи рушди иқтисодию иҷтимоии кишварҳо ва риояи ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд аз ҷумлаи монеаҳои ҷиддӣ маҳсуб меёбад.

2. Аз рӯзҳои аввали ба даст овардани Истиқлолияти давлатӣ масъалаи муқовимат ба коррупсия дар меҳвари сиёсати хирадмандонаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қарор дошта, бартараф ва коҳиш додани шиддати ин падидаи номатлубро пайваста дар баромаду мулоқоти худ махсусан таъкид менамоянд.

3. Дар Паёми навбатии худ ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон Пешвои миллат бори дигар таъкид доштанд, ки: - «Коррупсия яке аз монеаҳои ҷиддии рушди босуботи кишвар буда, метавонад боиси коҳиш ёфтани эътибору обрӯи давлат дар арсаи байналмилалӣ ва норизоии шаҳрвандон аз ҷаҳолияти сохтору мақомоти давлатӣ гардад».

4. Дар партави ин сиёсат Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати муқовимат ба коррупсия мунтазам чораҳои мақсаднокро роҳандозӣ намуда, барои ба вуҷуд овардани фазои зиддикоррупсионӣ пайваста заминаҳои ташкиливу ҳуқуқиро амалӣ намуда истодааст.

5. Танҳо баъди ба тасвиб расонидани «Конвенсияи Созмони Милали Муттаҳид зидди коррупсия» (минбаъд - Конвенсияи СММ зидди коррупсия), яъне шурӯъ аз 25 сентябри соли 2006 аз ҷониби

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳолати имрӯза зиёда аз 20 санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки асосҳои ташкиливу ҳуқуқии самтҳои мухталифи муқовимат ба коррупсияро муқаррар менамоянд, қабул карда шуда, дар ин радиф барномасозии муқовимат ба коррупсия дар сатҳи давлатӣ ба роҳ монда шуд.

6. Бо мақсади расидан ба ҳадафҳои дар ин самт пешгирифти аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон то ин муддат ду маротиба санади барномавии дурнамои сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 январи соли 2008, №34 «Стратегияи мубориза бо коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2008-2012» ва бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 августи соли 2013, №1504 «Стратегияи муқовимат ба коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2013-2020» қабул карда шуданд.

7. Тазаккур бояд дод, ки аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ маҳз дар доираи стратегияҳои мазкур амалӣ намудани ҷорабиниҳо доир ба муқовимат ба коррупсия гувоҳи ташаккули сиёсати давлатии зиддикоррупсионӣ ва кафолати ноил гардидан ба дастовардҳо дар ин ҷода шинохта шудааст.

8. Бо амалӣ намудани талаботи нақшаи ҷорабиниҳои татбиқи стратегияҳои номбурда ҷиҳати тақвияти шаффофияти раванди идоракунии давлатӣ, ҷорӣ намудани маҳдудиятҳои пешгирикунанда дар соҳаи хизмати давлатӣ, муқаррар кардани ҷавобгарӣ барои содир намудани тамоми кирдорҳои коррупсионӣ ва ошкору пешгирӣ намудани ҷунин кирдорҳо заминаҳои боэътимод фароҳам оварда шуд.

9. Бо мақсади ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ дар ин самт Шӯрои миллии муқовимат ба коррупсия ва дар сатҳи вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо комиссияҳои ҷамъиятӣ оид ба пешгирии коррупсия таъсис дода шуданд.

10. Муҳлати амали «Стратегияи муқовимат ба коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2013-2020», ки бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 августи соли 2013, №1504 тасдиқ карда шудааст, ба итмом мерасад. Аз таҳлилҳо бармеояд, ки дар давраи татбиқи амал, Стратегияи мазкур барои паст кардани шиддати коррупсия ва баланд бардоштани обрӯю нуфузи мамлакат дар арсаи байналмилалӣ заминаи мусоид фароҳам овард.

11. Айни замон бо дарназардошти рушди босуръати ҷомеа, инкишофи муносибатҳои ҷамъиятӣ ва тақвияти фаъолият дар ин самт

зарурати аз нав таҳия намудани Стратегияи зиддикоррупсионӣ ба мақсад мувофиқ аст.

12. Стратегияи муқовимат ба коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 (минбаъд-Стратегия) ҳамчун барномаи давлатии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти муқовимат ба коррупсия ба ҳисоб рафта, дар ҳамкорӣ бо мақомоти давлатӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ амалӣ карда мешавад.

13. Чорабиниҳои дар Стратегия пешбинишуда ба меъёр ва принципҳои қонунгузори миллӣ, ҳуқуқи байналмилалӣ, таҳлили вазъи ҷинояткорӣ ва пешгӯии раванди он, натиҷаҳои тадқиқотҳои илмию амалияи муқовимат ба коррупсия, таҷрибаи амалҳои муштарак, ки аз ҷониби коршиносони байналмилалӣ, намояндагони мақомоти давлатӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ пешниҳод шудаанд, асос ёфтааст.

14. Муҳлати амалӣ намудани Стратегия барои давраи то соли 2030 пешбинӣ шуда, нақшаи чорабиниҳои он ба ду марҳилаи панҷсола ҷудо карда шудааст.

БОБИ 2. МАҚСАД, ВАЗИФА ВА ПРИНЦИПҲОИ ТАТБИҚИ СТРАТЕГИЯ

15. Мақсад ва вазифаи асосии татбиқи Стратегия аз баланд бардоштани маърифати зиддикоррупсионии аҳоли ва фароҳам овардани фазои тоқатнопазирӣ ба коррупсия, бартараф намудани сабабу шароитҳои ба коррупсия мусоидаткунанда ва дар маҷмӯъ паст намудани шиддати коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат буда, барои инкишофи арзишҳои демократӣ ва баланд бардоштани сатҳи некӯаҳволии мардум равона карда шудааст.

16. Барои амалӣ намудани мақсаду вазифаҳои болозикр бояд чунин тадбирҳо роҳандозӣ карда шаванд:

-муайян намудани роҳҳои муосири пешгирӣ ва муқовимат ба коррупсия;

-баланд бардоштани сатҳи маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон дар самти муқовимат ба коррупсия ва дар ин замина фароҳам овардани шароити тоқатнопазирии ҷомеа бо падидаи коррупсия;

-бо дарназардошти пешрафти муносибатҳои ҷамъиятӣ мунтазам такмил додани қонунгузори зиддикоррупсионӣ;

-муайян намудани самтҳои афзалиятноки муқовимат ба коррупсия;

-пешбинӣ кардани чорабиниҳои мушаххас ҷиҳати пешгирии коррупсия, инчунин муайян намудани иҷрокунандагон ва муҳлати он;

-муайян намудани тартиби назорати иҷрои чорабиниҳои зиддикоррупсионӣ;

-тақвияти низоми ҳамоҳангсозии мақомоти давлатӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ дар муқовимат ба коррупсия;

-муайян кардани шаклҳои баҳодиҳии вазъи коррупсия дар ҷумҳурӣ;

-баланд бардоштани самаранокии тарғибу ташвиқи зиддикоррупсионӣ ва фаъолияти мақомоти давлатӣ дар ин самт;

-ташаккули мавқеи ҳуқуқии шаҳрвандон барои ҳалли масъалаҳои коррупсия;

- муайян, ошкор ва кофтукови даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастоварда ва мусодираи он, тақвият бахшидани ҳамкориҳои байналмилалӣ дар ин самт;

-татбиқи меъёрҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ҷиҳати муқовимат ба коррупсия дар доираи уҳдадорихои байналмиллалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон.

17. Принсипҳои татбиқи Стратегия ин асосҳои роҳбарикунандае мебошанд, ки мазмун ва самтҳои амалишавии Стратегия аз онҳо сарчашма мегирад.

18. Стратегия бо чунин принсипҳои асосӣ татбиқ карда мешавад:

- мутобиқат ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст;
- афзалияти ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд;
- қонуният;
- ошкорбаёнӣ ва шаффофият;
- ба назар гирифтани афкори ҷомеа;
- эътироф намудани коррупсия ҳамчун хатари асосӣ ба амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- истифодаи маҷмӯи чораҳо дар муқовимат ба коррупсия, аз ҷумла оид ба пешгирии коррупсия, таъқиби ҷиноятии шахсони ҷинояти коррупсионӣ содиркарда ва паст кардани шиддати кирдорҳои коррупсионӣ;
- такмили низоми қонунгузори зиддикоррупсионӣ ба талаботи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва миллӣ.

БОБИ 3. САМТҲОИ АСОСИИ СТРАТЕГИЯ

§1. МУКАММАЛГАРДОНИИ ҚОНУНГУЗОРИИ МИЛЛӢ БА ТАЛАБОТИ САНАДҲОИ ҲУҚУҚИИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ

19. Соли 2003 Ҷумҳурии Тоҷикистон Нақшаи амалиёти Истамбулии мубориза бар зидди коррупсия барои давлатҳои Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказиро ба имзо расонида, мунтазам ҳисоботҳои даврӣ ва фосилавии худро бахри иҷроии тавсияҳо дар ин самт ба Созмони Ҳамкории Иқтисодӣ ва Рушд (минбаъд-СҲИР) пешниҳод менамояд ва то инҷониб қоршиносони ин Созмон чор маротиба мониторинги иҷроии тавсияҳои худро дар Тоҷикистон гузарониданд.

20. Конвенсияи СММ зидди коррупсия бошад, ҳамчун ҳуҷҷати ҳуқуқии комили байналмилалӣ зиддикоррупсионӣ дар ҷаҳон эътироф шуда, Ҷумҳурии Тоҷикистон онро 25 сентябри соли 2006 ба имзо расонида, 16 апрели соли 2008 тасдиқ намудааст. Конвенсияи мазкур тартиби ҳамаҷонибаи таҳия ва татбиқи чораҳои зиддикоррупсиониро пешбинӣ менамояд.

21. Дар заминаи меъёрҳои Конвенсияи мазкур, ки ба паст кардани ҳавфҳо ва пешгирии ҳуқуқвайронкуниҳои коррупсионӣ равона карда шудаанд, инчунин тавсияҳои, ки аз ҷониби СҲИР дар доираи Нақшаи Истамбулии амалҳои Шабакаи мубориза зидди коррупсия барои давлатҳои Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказӣ ба Тоҷикистон дода шудааст, дигар тавсияҳои созмонҳои байналмилалӣ, ки дар доираи шартномаҳои байналмилалӣ Тоҷикистон иштирокчии онҳо мебошад, мувофиқи барномаҳои давлатии зиддикоррупсионии қаблӣ то ба имрӯз дар сатҳи миллӣ як қатор санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ қабул гардидааст.

22. Новобаста аз ин, бо мақсади ташкили муборизаи беамон бар зидди коррупсия ва иҷроии уҳдадорӣҳои байналмилалӣ, қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқии нав ва ё ворид намудани тағйиру иловаҳо ба санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунандаи кишвар, инчунин андешидани чораҳои зарурии ҳуқуқии зерин тақозо карда мешавад:

- омӯзиш ва баррасии татбиқи талаботи Конвенсияи СММ зидди коррупсия;

- гузаронидани тадқиқоти даврии маҷмӯии ҳолати коррупсия ва самаранокии тадбирҳо оид ба пешгирӣ ва муқовимат ба коррупсия вобаста ба соҳаҳои гуногун;

- таъмини иштироки ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, бахши хусусӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ дар ҷараёни муқовимат ба коррупсия ва татбиқи барномаҳои давлатии зиддикоррупсионӣ;

- таҳияи Методологияи тартиби гузаронидани мониторинг ва баҳодихии амалигардонии барномаҳои давлатии зиддикоррупсионӣ;
- ба самъи аҳоли расонидани маълумот оид ба таъмини иҷрои барномаҳои давлатии зиддикоррупсионӣ;
- таъмини фаъолияти самарабахши комиссияҳои ҷамъиятӣ оид ба пешгирии коррупсия дар назди мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ;
- ба аъзогии Шӯрои миллии муқовимат ба коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон шомил намудани намояндагони ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки дар пешгирӣ ва муқовимат ба коррупсия фаъоланд;
- баҳодихии таъсирбахш ва самаранокии чорабиниҳои зиддикоррупсионӣ, таблиғотию ташвиқоти ва иттилоотонии ҷомеа;
- муайян намудани гурӯҳҳое, ки бештар ба хавфҳои коррупсионӣ гирифташуда ва барои онҳо гузаронидани чорабиниҳои таблиғотию ташвиқоти ва иттилоотонии зиддикоррупсионӣ;
- ҷалби мутахассисони салоҳиятнок, ботаҷриба ва соҳибтаҳассус ба раванди гузаронидани чорабиниҳои таблиғотию ташвиқотии зиддикоррупсионӣ, инчунин мунтазам баланд бардоштани дараҷаи таҳассусии онҳо;
- дар якҷоягӣ бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ таҳияи чорабиниҳои таблиғотию ташвиқотии зиддикоррупсионӣ;
- дар назди Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис додани Котиботи Шӯрои миллии муқовимат ба коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- таъмини шаффофият дар фаъолияти Шӯрои миллии муқовимат ба коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва нашри ҳатмии қарорҳои қабулнамудаи он аз ҷониби Котиботи Шӯро;
- омӯзиш ва баррасии масъалаҳои таъмини тавсияҳои созмонҳои байналмилалӣ дар доираи шартномаҳои амалкунанда.

§ 2. ТАҲЛИЛИ ВАЗЪИ СОДИРШАВИИ ҶИНОЯТҲОИ БА КОРРУПСИЯ АЛОҚАМАНД

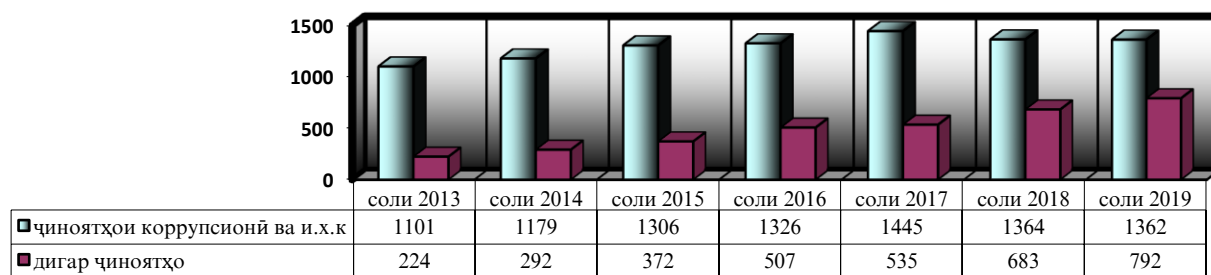
23. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки новобаста аз он ки аз ҷониби субъектони бевоситаи муқовимат ба коррупсия ҷиҳати пешгирии содиршавии ҷиноятҳои коррупсионӣ, иқтисодии хусусияти коррупсионидошта ва ҷиноятҳои ба андоз алоқаманд мунтазам корҳои фаҳмондадиҳӣ, санҷишию назоратӣ, таъкиботи ҷиноятӣ ва дигар чораҳои пешгирикунанда андешида мешаванд, мутаассифона ҳанӯз ҳам аз ҷониби бархе аз масъулони вазорату идораҳо, корхонаю

муассисаҳо ва шахсони воқеию ҳуқуқӣ ба содир намудани ҳуқуқвайронкуниҳои коррупсионӣ роҳ дода мешаванд.

24. Тавре аз нишондиҳандаҳои омӯрӣ бармеояд, дар солҳои 2013-2019 танҳо аз тарафи мақомоти Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон 12488 ҷиноят ба қайд гирифта шудааст, ки 9083 адади онро ҷиноятҳои коррупсионӣ, иқтисодии хусусияти коррупсионидошта ва ҷиноятҳои ба андоз алоқаманд ташкил медиҳанд.

25. Ошкоршавии ҷиноятҳои коррупсионӣ, иқтисодии хусусияти коррупсионидошта ва ҷиноятҳои ба андоз алоқаманд сол аз сол тамоюли зиёдшавиро дошта, дар тӯли 7 сол (2013-2019) бақайдгирии чунин ҷиноятҳо 261 адад зиёд гаштааст (Ҷадвали 1).

Ҷадвали 1.

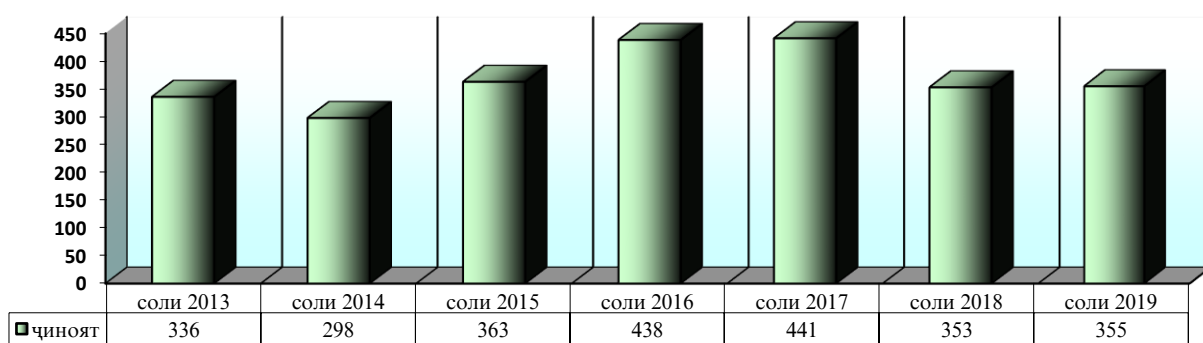
26. Агар дар соли 2013 ҷиноятҳои коррупсионӣ ва иқтисодии хусусияти коррупсионидошта 1101 ададро ташкил диҳад, пас ин нишондиҳанда дар соли 2014 ба 1179 ҷиноят, соли 2015 - 1306 ҷиноят, соли 2016 - 1326 ҷиноят, соли 2017 - 1445 ҷиноят, соли 2018 - 1364 ҷиноят ва соли 2019 ба 1362 ҷиноят расидааст, ки ин нишондиҳандаҳо нигаронкунанда мебошанд.

27. Аз шумораи умумии ҷиноятҳои ошкоргардида 1673 адад ба кормандони ташкилотҳои қарзии молиявӣ тааллуқ дошта, ҳамзамон дар ин давра нисбати кормандони мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ 1421 ҷиноят, ташкилоту муассисаҳои соҳаҳои маориф ва илм 702, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли 597, вазорати қорҳои дохилӣ 387, Кумитаи давлатии идораи замин ва геодезӣ 339, вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли 226, Кумитаи андоз 167, вазоратҳои нақлиёт 154, кишоварзӣ 146, адлия 137, мудофия 127, энергетика ва захираҳои об 117, Кумитаи давлатии амнияти миллӣ 67, вазорати

саноат ва технологияҳои нав 63, Хадамоти гумрук 61, ҳокимияти судӣ 59, дигар корхонаҳои давлатӣ 2093, субъектони хоҷагидори ғайридавлатӣ ва соҳибкорони инфиродӣ 3962 ҷиноят ба қайд гирифта шудааст.

28. Бояд қайд намуд, ки аз шумораи умумии ҷиноятҳои ошкоршуда 2584 адад ё 20,7 фоизро ҷинояти азониҳудкунӣ ё исрофкорӣ (моддаи 245 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон) ташкил медиҳад, ки дар соли 2019 нисбат ба соли 2013 - 19 ҷиноят зиёд ба қайд гирифта шудааст (Қадвали 2).

Қадвали 2.

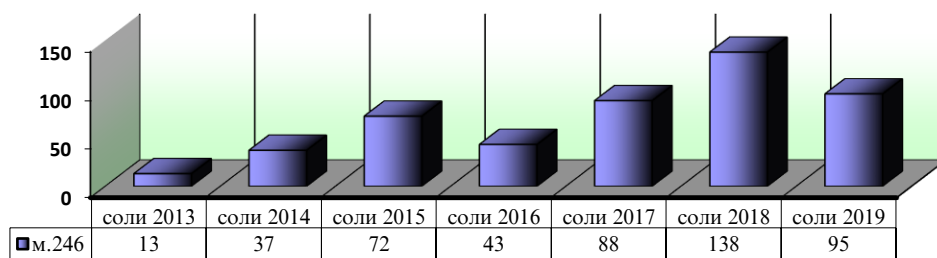
29. Солҳои 2013-2019 ҳангоми гузаронидани як қатор корҳои санҷишию назоратӣ аз тарафи Агентӣ дар ташкилотҳои қарзии молиявӣ 1300 ҷиноят вобаста ба тасарруфи пулу моли ба тариқи кредит додашуда ва ғайриқонунӣ гирифтани додани кредит ошкор карда шудааст, ки ин нишондиҳандаҳо аз нокифоя будани низоми назорати дохилибонкӣ шаҳодат медиҳад. Таҳлили сабабу шароитҳои ба афзоиши содиршавии ҷиноятҳои коррупсионӣ мусоидаткунанда ва дар ин замина ба вазъи нуговори молиявӣ гирифтани як қатор ташкилотҳои қарзии молиявӣ, ғолибан агар ба риоя нагардидани талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба тартиби додани қарз аз ҷониби масъулини ташкилотҳои қарзии молиявӣ вобастагӣ дошта бошад, аз тарафи дигар мавҷудияти хавфҳои коррупсионӣ дар санадҳои меъёрии ҳуқуқии ин соҳа, ки онҳо ба амалисозии равандҳои фаъолият ва ҳадафҳои ташкилотҳои қарзии молиявӣ таъсири зиёд мерасонанд, боис шуда метавонанд.

30. Тазаккур бояд дод, ки аксари чиноятҳои коррупсионии дар соҳаи бонкӣ содиршуда аз давраи дар сатҳи аввал ба таври дахлдор иҷро накардани вазифа ва уҳдадорихоии масъулини шубҳаҳои қарзӣ сарчашма гирифтааст. Омӯзиш нишон медиҳад, ки айни замон низ содиршавии чиноятҳо дар соҳаи мазкур рӯ ба афзоиш ниҳодааст.

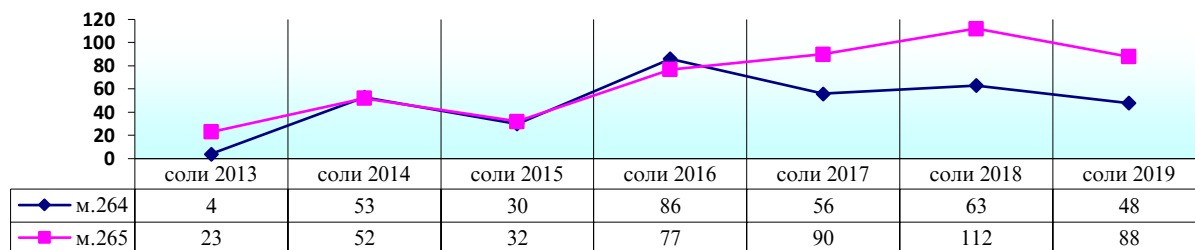
31. Чунончӣ, агар дар соли 2013 ошкори чиноят вобаста ба тасарруфи пулу моли ба тариқи кредит додашуда (моддаи 246 Кодекси чиноятҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон) 13 ададро ташкил диҳад, пас дар соли 2018 ба 138 чиноят, солҳои 2017 ва 2019 мутаносибан ба 88 ва 95 чиноят расидааст (Ҷадвали 3).

Ҷадвали 3.

32. Соли 2019 ошкори чиноятҳо вобаста ба ғайриқонунӣ гирифтани ва додани кредит (моддаи 264 ва 265 Кодекси чиноятҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон) низ, нисбат ба соли 2013 - 109 адад зиёд гардидааст. (Ҷадвали 4).

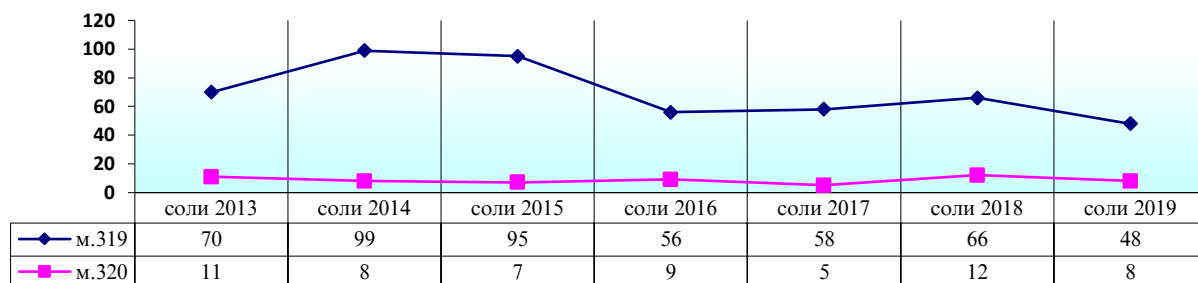
Ҷадвали 4.

33. Дар ин давра вобаста ба гирифтани додани пора (моддаҳои 319 ва 320 Кодекси чиноятҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон) 553 чиноят, аз ҷумла 92 адади он нисбати кормандони мақомоти корҳои дохилӣ, 75-мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ ва сохторҳои зертобеи он, 48 - масъулони ташкилоту муассисаҳои соҳаҳои маориф ва илм, 48 - тандурустӣ, 43 - Кумитаи андоз, 20 - Кумитаи давлатии идораи замин

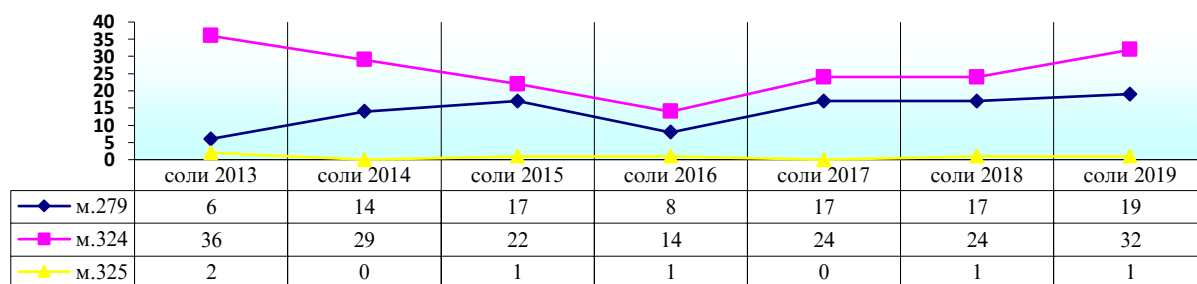
ва геодезӣ ва 20 адад нисбати масъулини ҳокимияти судӣ ба кайд гирифта шудааст, ки аз рӯи нишондиҳандаҳо теъдоди содиршавии ин қабил ҷинойтҳо давра ба давра кам гардида истодааст (Ҷадвали 5).

Ҷадвали 5.

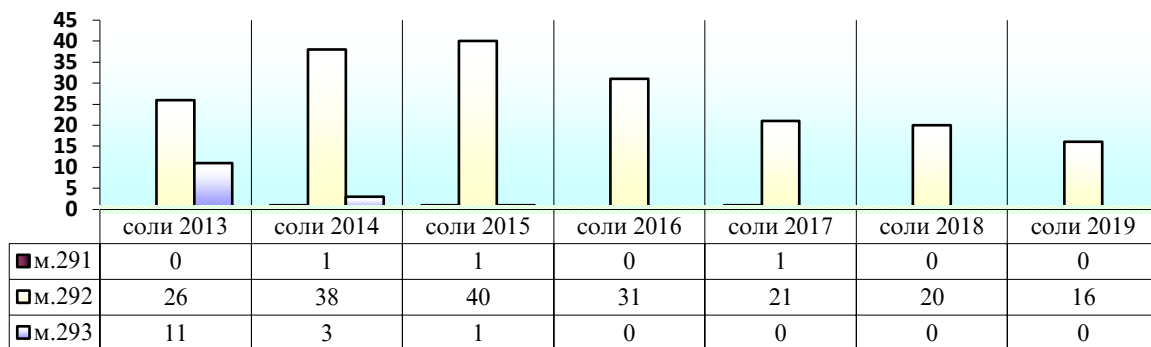
34. Ошқори дигар ҷинойтҳо, аз ҷумла ҷинойтҳои марбут ба ришвадиҳии тиҷоратӣ (моддаи 279 Кодекси ҷинойтии Ҷумҳурии Тоҷикистон) - 98 адад, гирифтани мукофот бо роҳи тамаъҷӯӣ (моддаи 324 Кодекси ҷинойтии Ҷумҳурии Тоҷикистон) - 181 адад ва додани мукофот ба хизматчиҳои давлатӣ (моддаи 325 Кодекси ҷинойтии Ҷумҳурии Тоҷикистон) - 6 адад, ҷамъ 428 адад ё 2,6 фоизи шумораи умумии ҷинойтҳои ошқоршудаи хусусияти коррупсионидоштаро ташкил медиҳад (Ҷадвали 6).

Ҷадвали 6.

35. Шумораи ҷинойтҳои ошқоргардида вобаста ба саркашӣ аз супоридани андозу пардохтҳои гумрукӣ (моддаҳои 291, 292 ва 293 Кодекси ҷинойтии Ҷумҳурии Тоҷикистон) 210 ададро ташкил дода, ба 1,7 фоизи ҷинойтҳои ошқоргардида баробар мебошад (Ҷадвали 7).

Ҷадвали 7.

36. Гарчанде тайи 7 соли охир дар қонунгузори Қумҳурии Тоҷикистон чиҳати дастгирии соҳибкорон ва ба онҳо додани имтиёзҳои гуногуни андозсупорӣ як қатор тағйироту иловаҳо ворид карда шуда, бинобар ин сабаб бақайдгирии ҷиноятҳои дар моддаҳои 291, 292 ва 293 Кодекси ҷинояти Қумҳурии Тоҷикистон пешбинигардида коҳиш ёфта бошад ҳам, вале ҳанӯз ҳолатҳои рӯйпӯшкунӣ андозҳо ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба пуррагӣ бартараф нашудаанд.

37. Аз нишондиҳандаҳои омории Сармаркази иттилоотӣ-таҳлилии Вазорати корҳои дохили Қумҳурии Тоҷикистон бармеояд, ки дар солҳои 2013-2019 айнан ба ҳамин монанд аз тарафи мақомоти Прокуратура 6907 ҷиноят, Вазорати корҳои дохилӣ 1297 ҷиноят, Кумитаи давлатии амнияти миллӣ 598 ҷиноят, Хадамоти гумрук 209 ҷиноят, Агентии назорати маводи нашъаовар 80 ҷиноят, Вазорати адлия 3 ҷиноят ва судҳо 3 ҷинояти коррупсионӣ, иқтисодии хусусияти коррупсионидошта ва ба андоз алоқаманд ошкор ва ба қайд гирифта шудааст.

38. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки новобаста аз чораҳои андешидашуда содиргардидани ҷиноятҳои коррупсионӣ тамоюли зиёдшавӣ доранд. Омӯзиши сабабу шароитҳои ба содиршавӣ ва афзоиши онҳо мусоидаткунанда нишон дод, ки он дар номукамалии қонунгузори соҳавӣ, ба таври зарурӣ татбиқ накардани чорабиниҳои давлатии зиддикоррупсионӣ, таъмин нагардидани назорати дурусту саривақтӣ, дарки нокифояи талаботи қонунгузори зиддикоррупсионӣ, ба таври ҳолисона баҳогузори накардани фаъолияти хизматчиёни давлатӣ, интиҳоб ва ҷобачогузори нодурусти кадрҳо ва ғайраҳо ифода меёбанд.

39. Аз ин рӯ, чиҳати бартараф кардани ҳолатҳои мазкур зарур аст, ки масъулияти шахсии роҳбарони тамоми вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ, дигар ташкилоту муассисаҳо ва дар

маҷмӯъ ҳамаи субъектҳои муқовимат ба коррупсия баланд бардошта шуда, барои коҳиш додани содиршавии ҳуқуқвайронкунииҳои коррупсионӣ тамоми чораҳои пешгирикунанда андешида шавад.

§ 3. ТАҚВИЯТ БАҲШИДАНИ ПЕШГИРИИ КОРРУПСИЯ ДАР СОҶАҲОИ ХИЗМАТИ ДАВЛАТӢ, МАОРИФУ ТАНДУРУСТӢ, АНДОЗУ ГУМРУК, ХАРИДИ ДАВЛАТИИ МОЛ, КОР ВА ХИЗМАТРАСОНӢ ВА ДИГАР СОҶАҲОЕ, КИ ФАЪОЛИЯТАШОН АЗ НИГОҲИ КОРРУПСИЯ ОСЕБПАЗИР МАҲСУБ МЕӢБАНД

40. Мутобиқи Конвенсияи СММ зидди коррупсия яке аз вазифаҳои давлат ва мақомоти давлатӣ мусоидат, қабул ва таҳкими чораҳои пешгирии судманд бар зидди коррупсия мебошад.

41. Дар Конвенсияи СММ зидди коррупсия як қатор чораҳои зиддикоррупсионӣ, аз ҷумла:

- ташаккули низоми қабул ба кор, интиҳоб, болоравӣ дар хизмат, адои хизмат ё ба истеъфо баромадани хизматчиёни давлатӣ, дигар шахсони ба вазифаҳои давлатӣ таъин ё интиҳобшаванда, ки ба принципҳои самаранокӣ, шаффофият ва фаъолияти бенуксон, адолатнокӣ ва қобилият асос меёбад;

- коркарди расмиёти зарурии интиҳоб ва омода намудани кадрҳои ба ишғоли мансабҳои давлатӣ, ки махсусан аз нигоҳи коррупсия осебпазир мебошанд ва дар ҳолати мавҷудияти асосҳо анҷом додани ҷойивазкунии онҳо;

- мусоидат ба татбиқи барномаҳои маърифатӣ ва таълимӣ, ки ба кодексҳо ё меъёрҳои рафтор асос меёбанд;

- таъмини иҷрои дуруст ва муносиби вазифаҳои хизматӣ ва амиқ дарк кардани хавфҳои вобаста ба коррупсия, ки ба фаъолияти онҳо дахл доранд.

42. Дар тавсияҳои СҲИР барои Тоҷикистон дар доираи Нақшаи амалиёти истамбулии Шабаккаи мубориза бо коррупсия барои кишварҳои Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказӣ низ оид ба таъмини сиёсати зиддикоррупсионӣ чораҳои мухталиф пешбинӣ карда шудааст.

43. Ҳамзамон ҷиҳати пешгирии ҳолатҳои суиистифодаи ваколатҳои хизматӣ дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муқовимат ба коррупсия» ва дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи хизмати

давлатӣ» барои хизматчиёни давлатӣ як қатор чораҳои зиддикоррупсионӣ муқаррар гардидаанд.

44. Дар робита ба ин, татбиқи чорабиниҳои зерин мувофиқи мақсад доништа шудааст:

- тақмили санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба муқовимат ба коррупсия ва таъмини самаранокии иҷрои онҳо;

- баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии зиддикоррупсионии хизматчиёни давлатӣ;

- таъмини иштироқи фаъоли ҷомеаи шаҳрвандӣ дар раванди муқовимат ба коррупсия;

- таъмини шаффофияти фаъолияти мақомоти давлатӣ;

- дар фаъолияти мақомоти иҷроияи марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ қорӣ намудани технологияҳои инноватсионӣ;

- таҳлили соҳавии хавфҳои коррупсия;

- бартарарф намудани бархӯрди манфиатҳо дар хизмати давлатӣ;

- тақмили фаъолияти воҳидҳои хадамоти кадрӣ ва қорӣ намудани масъулият ва маҳаки нишондиҳандаҳои натиҷаҳои фаъолияти хизмати онҳо оид ба пешгирии коррупсия ва ҳуқуқвайронкунии ба коррупсия алоқаманд;

- татбиқи босамар ва мақсадноки маҳдудиятҳо, мамониату уҳдадорихои дар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ муайяншуда бо мақсади пешгирии коррупсия нисбати шахсоне, ки мансабҳои давлатиро ишғол менамоянд;

- баланд бардоштани сифати омодагии касбии мутахассисон дар самти пешгирӣ ва муқовимат ба коррупсия;

- ташқил ва таъмини механизми озмун барои қабул ба хизмати давлатӣ дар ҳамаи мақомоти давлатӣ ва дар ин қараён таъмин намудани принципҳои воқеъбинӣ ва беғаразӣ;

- тақмили низоми эъломиякунонии расмӣ даромадҳои хизматчиёни давлатӣ ва аъзои оилаи онҳо;

- татбиқи талаботи нақшаи чорабиниҳои мақомоти давлатӣ дар самти муқовимат ба коррупсия;

- тақмил додани механизми гузаронидани ҷойивазкунии кадрҳои роҳбарикунандаи хизмати давлатӣ бо мақсади пешгирии зуҳуроти коррупсионӣ дар мақомоти давлатӣ;

- идома додани ислоҳоти музди меҳнат дар низоми хизмати давлатӣ.

45. Солҳои охир дар муқоиса бо соҳаҳои фаъолияти вазорату идораҳои дигар ва мувофиқи таҳлилҳои омории зиёдшавии сатҳи коррупсия дар соҳаи маориф бештар ба мушоҳида мерасад.

46. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки дар соҳаи маориф ҷиноятҳои коррупсионӣ, аз ҷумла додану гирифтани пора, қаллобӣ, сохтакорӣ ҳуҷҷатҳо, тасарруфи маблағҳои буҷетӣ ва ғайра тамоюли зиёдшавӣ доранд.

47. Ин ҳолатҳо шаҳодат аз он медиҳанд, ки то ҳол дар соҳаи маориф камбудию норасоӣҳо дар самти пешгирии ин зуҳуроти номатлуб сол аз сол афзуда истода, андешидани чораҳои қатъиро дар ин соҳа талаб мекунад.

48. Баланс бардоштани сатҳ ва сифати хизматрасонии тиббӣ ба аҳолиро Ҳукумати кишвар ҳамчун самти муҳими фаъолияти худ доништа, ба раванди ислоҳоти соҳаи тиб, истифодаи мақсадноку самарабахши маблағҳои давлативу лоиҳаҳои сармоягузорӣ ва пешгирии ҳодисаҳои коррупсионӣ таваҷҷуҳи зиёд медиҳад.

49. Новобаста аз ин, дар соҳаи тандурустӣ низ дар баробари соҳаи маориф, ки соҳаҳои мазкур фарогири аксари шумораи аҳоли мебошанд, мавҷудияти хавфҳои муҳими коррупсионӣ афзалият доранд, ки онҳоро нишондиҳандаҳои расмӣ дар боло зикргардида ва тадқиқотҳои сотсиологӣ тасдиқ мекунанд.

50. Таҳлили вазъият дар чараёни корӣ ва фаъолияти муассисаҳои таълимӣ нишон медиҳанд, ки дар фаъолияти онҳо камбудию норасоӣҳои зиёди бавучудоварандаи омилҳои коррупсионӣ ҷой доранд.

51. Аз ин рӯ, ҷиҳати бештар гардонидани сатҳу сифати хизматрасониҳои тиббӣ ва бо ин васила бартараф намудани омилҳои коррупсионӣ татбиқи тадбирҳои мушаххас ба мақсад мувофиқ аст.

52. Қобили таъкид аст, ки дар даҳ соли охир ҳаҷми воридоти андозҳо ва пардохтҳо ба буҷети давлатӣ 4,7 баробар зиёд гардида, ҳиссаи воридоти андозҳои дохилӣ нисбат ба андозҳои берунӣ дар ҳаҷми умумии қисми даромади буҷет тамоюли афзоиш дорад.

53. Ҳарчанд ки дар натиҷаи васеъ гардидани сарчашмаҳои андози дохилӣ қисми даромади буҷети давлатӣ, дар маҷмӯъ таъмин гардидааст, вале солҳои охир иҷрои нақшаи воридоти андозҳо аз ҳисоби андозҳои ғайримустақим (андоз аз арзиши иловашуда ва аксизҳо) таъмин нашуда истодааст.

54. Аз ин ҳисоб ба буҷет 860 миллион сомонӣ ворид нагардида, ҳаҷми бақияи қарзи андозҳо дар миқёси кишвар ба ҳолати 1 январи

соли 2019 маблағи 726 миллион сомониро ташкил додааст. Сабаби асосии чунин ҳолат, аз ҷумла номукамал будани низоми ояндабинӣ ва банақшагирӣ дар ин самт мебошад.

55. Дар натиҷаи чораҳои андешидаи Кумитаи андоз танҳо соли 2018 нисбат ба андозсупорандагони қарздор қариб 6700 қарор дар бораи маҷбуран ситонидани қарзи андоз ба маблағи беш аз як миллиард сомонӣ қабул гардида, аз ин ҳисоб ва аз ҳисоби қарорҳои солҳои қаблӣ қабулгардида ба буҷет 644 миллион сомонӣ қарзи андоз рӯёнида шудааст, ки нисбат ба соли 2009 шумораи қарорҳо 5,2 баробар ва маблағҳои рӯёнидашуда 7,1 баробар зиёд мебошад.

56. Худи ин рақамҳо гувоҳӣ медиҳанд, ки ҳаҷми қарздорӣ аз ҳисоби андоз ва ҳодисаҳои пинҳон ё саркашӣ намудан аз пардохти онҳо сол ба сол зиёд шудааст, ки нишонаи ҳамкории сусти мақомоти андоз бо субъектҳои хоҷагидор мебошад.

57. Бинобар ин, ба мақсад мувофиқ аст, ки дар самти такмил додани раванди таҳлили имкониятҳои мавҷудаи минтақаҳо ва корхонаҳои фаъолияткунанда, ояндабинии манбаъҳои воқеии андоз, пешгирӣ кардани афзоиши бақияи қарзи андозҳо, ҷорӣ намудани технологияҳои рақамӣ ва ба ин васила кам кардани таъсири омилҳои инсонӣ, бештар ва беҳтар ба роҳ мондани корҳои тавзеҳотиву фаҳмондадиҳӣ бо андозсупорандагон ба таври доимӣ ба роҳ монда шавад.

58. Гарчанде дар солҳои охир тартиби арзёбии фаъолияти мақомоти андоз такмил дода шуд, лекин ин арзёбӣ танҳо аз рӯи иҷрои нақшаи ҷамъоварии андоз ба роҳ монда шудааст.

59. Масъулини мақомоти андоз барои иҷрои нақшаи пешбинигардидаи андоз шаклҳои гуногуни назоратро нисбат ба субъектҳои хоҷагидор ба анҷом мерасонанд, ки хислати санҷиш ва ҳатто даҳлатро доранд. Дар натиҷаи чунин амалҳо ҳаҷми истехсол, гардиши тижоратии корхонаҳо ва мутаносибан ҳаҷми пардохти андози онҳо коҳиш меёбад.

60. Тибқи маълумоти Прокуратураи генералӣ ҳангоми гузаронидани санҷишҳои андоз баъзе санҷишгарон даромаду хароҷоти воқеӣ, ҳуҷжатҳои ибтидоии андозсупорандагонро ба инобат нагирифта, маблағҳои барилова ҳисобшавандаро зиёд нишон медиҳанд, ки ин боиси шикояти андозсупорандагон мегардад. Сабаби чунин камбудӣ, агар аз як тараф нокифоя будани дониши касбии санҷишгарон бошад, аз ҷониби дигар, дидаву доништа зиёд нишон додани андозҳои ҳисобшаванда ҷиҳати ба таври сунъӣ беҳтар нишон

додани натиҷаҳои кор ва бо ҳар роҳу восита иҷро кардани нақша мебошад.

61. Дар баъзе ҳолатҳо аз ҷониби кормандони андоз назорати камералӣ низ бо вайронкунии талаботи қонун, бидуни таҳлили ҳавфҳо ва имтиёзҳои пешниҳодгардида гузаронида шуда, ба зиммаи андозсупорандагон уҳдадорихои беасоси пардохтҳои зиёдатӣ вогузор карда мешаванд.

62. Дар зарфи даҳ соли охир мақомоти прокуратура нисбат ба 300 нафар кормандони мақомоти андоз парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ оғоз ва бо қарору пешниҳоди прокурорҳо 2181 нафар кормандон ба ҷавобгарии интизомӣ кашида, нисбат ба 25 нафар кормандони мақомоти андоз барои баромадан аз ҳадди ваколатҳои мансабӣ, сохтакорӣ хизматӣ, қаллобӣ, гирифтани пора ва дигар ҷиноятҳо парвандаҳои ҷиноятӣ оғоз карда шудаанд.

63. Тибқи маълумоти Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия дар 10 соли охир аз 758 миллион сомонӣ маблағи кам ҳисобшуда ва рӯйпӯшгардидаи андозу пардохтҳои ҳатмӣ 106 миллион сомонӣ ба Кумитаи андоз ва сохторҳои зертобеи он баробар омадааст.

64. Бинобар ин, зарур аст, ки доир ба пешгирӣ кардани ҳуқуқвайронкуниҳои ба коррупсия алоқаманд аз ҷониби кормандони мақомоти андоз, риояи муқаррароти қонунгузории кишвар дар бораи мораторий ба ҳама намуди санҷишҳои фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ дар соҳаҳои истехсолӣ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар самти андозбандӣ ва дастгирии давлатии соҳибкорӣ чораҳои зарурӣ андешида шаванд.

65. Нақши мақомоти гумрук дар ҷимояи соҳибхитиёрӣ ва амнияти иқтисодӣ, ҳаёт ва саломатии инсон, ҳифзи муҳити зист ва арзишҳои фарҳангии кишвар, инчунин ҷимояи ҳуқуқу манфиатҳои давлат ва иштирокчиёни фаъолияти иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳим мебошад. Аммо ҳанӯз интиқоли молу воситаҳои нақлиёт дар ҳамаи гузаргоҳҳо тибқи меъёрҳои байналмилалӣ ба роҳ монда нашудааст, ки чунин вазъ ба сифати иҷрои вазифаҳои мақомоти гумрук монеа эҷод менамояд.

66. Ҳарчанд ки чараҳои мукамалгардонии қонунгузории соҳа ба осон гардидани расмиёти гумрукӣ мусоидат намуд ва ҳуҷҷатҳои хангоми декларатсия кардани мол пешниҳодшаванда аз 10 то 5 номгӯй кам карда шуданд, вале барои ба меъёру стандартҳои ҷаҳонӣ ҷавобгӯ гардонидани он бояд корҳои зиёде ба анҷом расонида шаванд.

67. Мақомоти гумрукро зарур аст, ки имкониятҳои худро дар ошкор кардани ҳуқуқвайронкуниҳои гумрукӣ, пешгирӣ намудани қочоқи мол ва дигар қонунвайронкуниҳо тақвият бахшад.

68. Дар давоми солҳои 2009-2018 аз ҷониби мақомоти гумрук қариб 50 ҳазор ҳолати ҳуқуқвайронкунии гумрукӣ ошкор ва ба қайд гирифта, ба маблағи 51 миллион сомонӣ ҷарима ва 453 миллион сомонӣ пардохтҳои гумрукӣ рӯёнида шудаанд.

69. Тибқи маълумот ҳодисаҳои нодуруст ба расмиёт даровардани молу воситаҳои нақлиёт ва нодуруст истифода бурдани усули муайян намудани арзиши гумрукии мол ҳангоми интиқоли он аз сарҳади гумрукӣ ҳанӯз зиёданд.

70. Як қатор кормандони мақомоти гумрук зимни амалигардонии ғайриқонунии хизмати худ ба кирдорҳои коррупсионӣ даст мезананд, ки чунин амали онҳо боиси ба буҷет ворид нашудани маблағҳои калон мегардад.

71. Тибқи маълумоти Прокуратураи генералӣ соли 2015-826 ҳолати нодуруст ҳисоб кардан ва ситонидани пардохтҳои гумрукӣ аз ҷониби мақомоти гумрук ошкор карда шуда, аз ин ҳисоб 15 миллион сомонӣ пардохтҳои гумрукии иловагӣ ошкор ва 14,7 миллион сомонии он ба буҷети давлатӣ барқарор карда шудааст.

72. Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия дар давраи солҳои 2009-2019 дар Хадамоти гумрук ва сохторҳои зертобеи он 49 тафтишу санҷиши молиявӣ анҷом дода, зарари молиявиро ба маблағи 61,9 миллион сомонӣ муайян намудааст, ки аз он 54,9 миллион сомонӣ маблағи кам ҳисобшуда ва рӯйпӯшгардидаи андозҳо ва пардохтҳои гумрукӣ мебошад. Барои роҳ додан ба камбудии молиявӣ нисбати 27 нафар шахсони масъул ҷазоҳои интизомӣ татбиқ гардидааст ва аз онҳо 10 нафар аз вазифаи ишғолнамудашон озод карда шудаанд.

73. Баъзе кормандони мақомоти гумрук дар иҷрои вазифаҳои хизматӣ ба ҳолатҳои суиистифода аз мансаб, бемасъулиятӣ ва беамалӣ роҳ медиҳанд. Дар ин давра 54 нафар кормандони Хадамоти гумрук ва сохторҳои зертобеи он 103 ҷинояти коррупсионӣ ва иқтисодии хусусияти коррупсионидошта содир кардаанд.

74. Бинобар ин, мақомоти гумрукро зарур аст, ки ҷиҳати бартараф намудани камбудии ошкоршуда, пешгирӣ намудани ҳолатҳои ҳуқуқвайронкуниҳои ба коррупсия алоқаманд аз ҷониби кормандони мақомот, интиҳобу ҷобачогузориҳои дурусти кадрҳо аз ҳисоби

мутахассисони кордону поквичдони соҳа ва ҷойивазкунии доимии онҳо мунтазам чораҷӯӣ намояд.

75. Тазаққур бояд дод, ки дар ин раванд барои ҳимоя ва муҳофизати Сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, тамомияти арзӣ, соҳибхитиёрӣ, амният, манфиатҳои иқтисодии давлат, таъмини риояи қонуғузори дар бораи Сарҳади давлатӣ, иҷрои уҳдадориҳое, ки аз санадҳои байналмилалии эътирофнамудаи Тоҷикистон доир ба масъалаҳои низоми Сарҳади давлатӣ бармеоянд, ёрирасонӣ ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, ҳифзи табиати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои шаҳрвандон, боигарии табиӣ ва муҳити зист дар ҳатти сарҳадӣ, пешгирӣ ва рафъи ҳама гуна қонунвайронкуниҳои низоми Сарҳади давлатӣ, аз ҷумла қочоқ, воридоти ғайриқонунии ҳама намуд маҳсулотҳои ғайристандартӣ, ғайрисанитарӣ, муҳлати истифодаашон гузашта ва ғайра Қўшунҳои сарҳадии Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳайси намуди махсуси қўшунҳо нақши босазо дорад.

76. Масъулини ниҳоди мазкур дар ҷараёни фаъолияти худ метавонанд ҳуқуқвайронкуниҳои хусусияти коррупсионидоштаро дар соҳаи фаъолияти иқтисодӣ, аз қабилӣ: - истехсол, нигоҳ доштан, интиқол ё ба соҳибияти каси дигар додани мол ва маҳсулот, иҷрои кор ё хизматрасоние, ки ба талаботи беҳатарӣ ҷавоб намендиҳад (моддаи 209 КҶ ҚТ), - ғайриқонунӣ ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид намудан, истехсол ва ба муомилот баровардани доруворӣ бесифат, қалбакӣ (сохта) ва ба талаботи стандартҳои муқарраршуда ҷавобгӯинабуда, инчунин доруворӣ муҳлати истифодааш гузашта (моддаи 210(1) КҶ ҚТ), - соҳибқории ғайриқонунӣ (моддаи 259 КҶ ҚТ), - истехсол ба даст овардан, нигоҳдорӣ, ҳамлу нақл ё ба муомилот баровардани мол ва маҳсулоти тамғаношуда (моддаи 259¹ КҶ ҚТ), - қонунигардонии (расмиқунонии) даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастоварда (моддаи 262 КҶ ҚТ), - аз хориҷа барнагардонидани воситаҳо ба асъори хориҷӣ (моддаи 287), - қочоқ (моддаи 289 КҶ ҚТ), - ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон барнагардонидани сарватҳои бадеӣ, таърихӣ ё бостоншиносии халқҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мамлакатҳои хориҷӣ (моддаи 290), - саркашӣ аз супоридани андозҳо ва (ё) пардохтҳо аз шахси ҳуқуқӣ (моддаи 292) ва ғайра ошкор намуда, бо таъмини иҷрои уҳдадориҳои худ содиршавии дигар ҳуқуқвайронкуниҳоеро, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ин ҷиноятҳо сарчашма мегиранд, пешгирӣ намоянд.

77. Мутаассифона, баъзе кормандони ин ниҳод низ дар раванди иҷрои вазифаҳои хизматӣ ба ҳолатҳои суиистифода аз мансаб, бемасъулиятӣ, беамалӣ ва ба содир намудани ҳуқуқвайронкуниҳои дигари коррупсионӣ роҳ медиҳанд, ки кирдори онҳо садди роҳи пешгирии ҳолатҳои коррупсионӣ дар ҳатти Сарҳади давлатӣ мегардад.

78. Дар давраи солҳои 2016-2020 танҳо аз ҷониби кормандони Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон 29 ҷиноят нисбати 20 нафар кормандони Сарраёсати қўшунҳои сарҳадӣ, аз ҷумла 1 ҷинояти азониҳудкунӣ ва исрофкорӣ (моддаи 245 КҶ ҚТ), 5 ҷинояти қаллобӣ (моддаи 247 КҶ ҚТ), 11 ҷинояти гирифтани пора (моддаи 319 КҶ ҚТ) ва 12 ҷинояти дигари коррупсионӣ ва иқтисодии хусусияти коррупсионидошта ошкор ва ба қайд гирифта шудааст. Ҳамзамон дар раванди гузаронидани тафтиши молиявӣ дар фаъолияти ниҳоди мазкур 3,7 миллион сомонӣ зарарҳои молиявӣ ошкор карда шудааст, ки 282,5 ҳазор сомонии онро изофанависии корҳои таъмиру сохтмонӣ ташкил дода, ҳамчун ҷинояти азониҳудкунӣ ва исрофкорӣ тасниф мегардад.

79. Аз ин рӯ, Қўшунҳои сарҳади Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистонро ба ҳайси намуди махсуси қўшун дар ҳимоя ва муҳофизати Сарҳади давлатӣ, тамомияти арзӣ, соҳибхитиёрӣ, амният ва манфиатҳои иқтисодии давлат зарур аст, ки ҷиҳати рафъи ҳама гуна камбудҳои ҷойдошта, пешгирии ҳуқуқвайронкуниҳои коррупсионӣ аз ҷониби кормандон мунтазам чораҳои муассирро роҳандозӣ намояд.

80. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои рушди инфрасохтори кишвар қарзу грантҳоро тавассути лоиҳаҳои давлатии сармоягузорӣ ҷалб менамояд. Истифодаи самаранокии онҳо дар рушди мутавазин ва босуботи иқтисодиёти кишвар нақши муҳим дорад. Мутаассифона, таҳлили интиҳобии харидҳои лоиҳаҳои давлатии сармоягузорӣ нишон доданд, ки дар мавриди хариди техникаю таҷҳизоти гаронарзиш ҳадафҳои аввалиндараҷа, яъне истифодаи сарфакоронаи захираҳои молиявӣ, таъмини сифати мол ва истифодаи дарозмуддати он, татбиқи механизмҳои кафолат ва назорати иҷрои уҳдадорихои шартномавии молрасонон сарфи назар гардиданд. Маҳз бо назардошти муҳимияти истифодаи самаранокӣ мақсаднокӣ маблағҳои ҷалбшуда, тибқи Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 роҳандозии низоми пешқадами хариди электронӣ дар лоиҳаҳои давлатии сармоягузорӣ пешбинӣ карда шуда, ба мақсад мувофиқ аст, ки иҷрои талаботи мазкур дар Портали электронӣ, ки ба

стандартҳои байналмилалӣ ва талаботи шарикони рушд ҷавобгӯ буда, аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар самти сармоягузорӣ пеш бурда мешавад, ба роҳ монда шавад. Бо татбиқи ин иқдом омилҳои ба коррупсия мусоидаткунанда, аз ҷумла даҳолати беасос ва барзиёди инсонӣ ба ҷараёни озмунҳои дар доираи лоиҳаҳои сармоягузорӣ баргузоршаванда бартараф хоҳад гардид.

81. Низоми муосири хариди электронӣ, ки дар асоси стандартҳои байналмилалӣ шурӯъ аз соли 2019 роҳандозӣ гардидааст, бо ҳамгироӣ бо низомҳои иттилоотии Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва БДА ҚТ “Амонатбанк” ба пешгирии омилҳои бавучудоварандаи коррупсия ва содагардонии расмӣ тавассути онлайн-бақайдгирии молрасонҳо ва пудратчиён бо услуби “як равзана”, тасдиқи электронии мавҷуд набудани қарзи андоз, ирсолӣ электронии дархост барои баргузориҳои озмунҳо ва пардохти ҳаққи иштирок дар озмунҳо мусоидат намуд. Бо назардошти таҷрибаи кишварҳои пешқадам, ки тадриҷан технологияҳои иттилоотии зуд-зуд ихтироъшавандаро татбиқ менамоянд, ба мақомоти ваколатдори давлатӣ зарур аст, ки ҷиҳати такмили минбаъдаи низоми хариди электронӣ бо расидан ба сатҳи нави ҳамгироӣ бо низомҳои иттилоотии мақомоти давлатӣ ва банкҳо тадбирҳо андешад.

82. Мутобиқ гардонидани қонунгузориҳои соҳаи хариди давлатӣ ба амалияи беҳтарин ва стандартҳои байналмилалӣ ҷиҳати расидан ба ҳадафҳои хариди давлатӣ нақши калидӣ дошта, бо назардошти ба марҳилаҳои аввалини татбиқи Стратегияи мазкур рост омадани оғози фаъолият дар асоси қонунгузориҳои нави соҳа, вазифаи асосии мақомоти ваколатдори давлатӣ дар ин самт ва марҳилаи мазкур аз қорҳои фаҳмондадиҳӣ ва омӯзонидани ташкилотҳои харидор ва таҳвилгарон барои фаъолият дар муҳити нав иборат мебошад. Тавре таҷрибаи андӯхташуда гувоҳӣ медиҳад, аксари масъулини ташкилотҳои харидор ба таври бояду шояд меъёру усулҳои бо қонунгузорӣ пешбинишударо амиқ дарк накарда, ҳуқуқу уҳдадорихои худ, ташкилоти харидор ва таҳвилгаронро худсарона маънидод мекунанд.

83. Масъалаи дигари мубрами рӯз ин иҷро гардидани вазифаи мутахассиси харид дар муассисаю ташкилотҳо аз ҷониби шахсоне, ки дар як вақт мансаби дигарро ишғол менамоянд, мебошад. Табиист, ки ин ҳолат бинобар сарбории иловагӣ ба иҷрои самараноки вазифаҳои марбут ба харид таъсири манфӣ расонида, ҷунин шахсон ба гирифтани даромад ё ба ибораи дигар “ҷуброни моддӣ” манфиатдоранд.

Пешбурди расмиёти хариди давлатӣ худ як чараёни дарозмуддат, мураккаб ва пурмасъул буда, манфиатҳои давлат пеш аз ҳама иҷро намудани вазифаҳои мутахассиси харидро дар шакли мансаби алоҳидаи касбӣ тақозо дорад. Дар тақя ба ин далел, касбикунонии хариди давлатӣ яке аз шартҳои муҳими стратегияи дарозмуддати рушд маҳсуб ёфта, ба мақомоти ваколатдори давлатӣ лозим меояд, ки якҷо бо Агенсии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати маориф ва илм ва Вазорати молия, инчунин дар ҳамкорӣ бо шарикони рушд ҷиҳати таҳияи барномаи дахлдори давлатӣ оид ба касбикунонии хариди давлатӣ чораҷӯӣ намояд.

84. Мақсадҳои асосии низоми хариди давлатӣ таъмини истифодаи самараноки маблағҳои давлатӣ, таъмини шаффофият ва рушди рақобат миёни таҳвилгарон муайян гардида, аз натиҷаи тадбирҳои дар доираи ислоҳот андешидашуда сарфаи маблағҳои давлатӣ сол ба сол афзуда, аз 40,9 млн. сомонӣ дар соли 2015 то ба 156,1 млн. сомонӣ дар соли 2019 расид. То замони ба роҳ мондани фаъолият дар Портали хариди давлатӣ меъёри фоизии сарфаи ташкилотҳои харидори “соҳибхтисос” дар озмунҳои анъанавӣ, ки худашон мустақилона баргузор менамуданд, ба маротиб камтар буда (1,96 фоиз), баъди ҷалб шудан ба Портал аз нимсолаи дуҷуми соли 2016 то инҷониб меъёри миёнаи фоизии сарфа (7.5-8.0 фоиз) тамоюли афзоиш дорад. Шумораи молрасонҳо ва пудратчиён дар Портали хариди давлатӣ 16 маротиба афзуда, шумораи миёнаи иштирокчиён дар озмунҳо низ зиёд гардидаст. Сарфи назар аз ин, теъдоди иштирокчиён на дар ҳама озмунҳо қаноатбахш буда, давлат дар симои ташкилотҳои харидор аз тамоми имкониятҳои, ки рақобати солим фароҳам меорад, баҳраманд нест.

85. Барои рушди рақобат дар баробари роҳандозии низоми муосири хариди электронӣ баланд бардоштани эҳтимоднокии таҳвилгарони эҳтимолӣ ба амалу қарорҳои ташкилоти харидор метавонад мусоидат карда, ба муносибати одилона нисбати риояи ҳуқуқи манфиатҳои қонунии таҳвилгарон саҳм гузорад. Аз ин лиҳоз, таъсиси ниҳоди мустақил дар шакли комиссияи байниидоравӣ оид ба баррасии арзу шикоятҳо ҳавасмандии таҳвилгаронро ҷиҳати иштирок дар озмунҳо тақвият хоҳад бахшид.

86. Ҷорӣ намудани усулҳои нави хариди давлатӣ, ки метавонанд дар рушди рақобат, ҳаддалимкон коҳиш додани эҳтимолияти сар задани ҳуқуқвайронкуниҳои ба коррупсия алоқаманд, истифодаи самараноки маблағҳои давлатӣ саҳмгузор бошанд, бояд дар мадди

аввал бошад. Аз ҷумла, усули “ауксиони бeбозгашти электронӣ” дар асоси рақобати бо қадамҳои ауксионии пайдарпай амалишаванда ва “созишномаҳои қолабӣ” бинобар истисно намудани даҳолати доираи шахсони “манфиатдор” имкон медиҳад, ки давлат дар самти муқовимат ба коррупсия ба натиҷаҳои назаррас ноил гардад.

87. Ҳамзамон бо тадбирҳои болозикр нақш ва вазифаҳои мақомоти ваколатдори давлатӣ ниҳоят афзуда, дар заминаи гузариши пурра ба низоми хариди электронӣ ва татбиқи аксари чорабиниҳои Стратегияи мазкур тавассути он, иқтидори мақоми мазкур бояд ба талаботи замон мувофиқ бошад. Бо назардошти тамоюли зиёдшавии назарраси теъдоди истифодбарадагони Портали ягонаи хариди электронӣ, ки ташкилкунандагони озмун, ташкилотҳои харидор ва таҳвилгаронро дарбар мегирад, афзудани амалиётҳо, васеъ гардидани хизматрасониҳо ва ба роҳ мондани ҳамгирӣ бо низомҳои иттилоотии мақомоти дигари давлатӣ, таъсиси корхонаи давлатӣ ҷиҳати идоракунии маъмурӣ ва пешбурди Портали ягонаи хариди давлатӣ дар назди мақомоти ваколатдори давлатӣ мувофиқи мақсад мебошад. Таҷрибаи давлатҳои дигар дар ин самт аз бартариятҳои чунин муносибат гувоҳӣ дода, коршиносони байналмилалӣ низ бар он ақидаанд, ки тақсимооти ваколатҳои танзимӣ ва амалиётии мақомоти ваколатдор барои пешбурд, нигоҳдорӣ ва рушди самараноки портали хариди электронӣ зарур мебошад.

88. Дар давраи истиқлолият бо қарорҳои Ҳукумати мамлакат беш аз 100 ҳазор гектар замин ба зиёда аз як миллион оила барои бунёди манзилҳои истиқоматӣ тақсим карда, дода шудааст. Яъне беш аз 7 миллион нафар сокинони кишвар соҳиби қитъаи замин шудаанд.

89. Таҳлили вазъи риоя ва иҷрои қонунгузорӣ дар соҳаи замин нишон дод, ки дар натиҷаи аз ҷониби баъзе сохтору мақомот дурусту одилона ба роҳ намондани тақсимооти замин ҷиноятҳои коррупсионӣ дар ин самт зиёд шуда истодаанд.

90. Дар давраи солҳои 2015 - 2019 аз ҷониби кормандони Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба ҳолатҳои хариду фурӯши ғайриқонунии замин 1339 парвандаи ҷиноятӣ оғоз ва мавриди тафтиши пешакӣ қарор дода шудааст. Ин нишондиҳанда дар соли 2015 - 227, соли 2016 – 163, соли 2017 - 296, соли 2018 – 270 ва дар соли 2019 - 374 ададро ташкил медиҳад.

91. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ин категорияи ҷиноятҳо асосан бо мусоидату ҳамештирокии роҳбарон ва кормандони масъули

мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ҷамоатҳо, кумитаҳои заминсозӣ ва дигар ашхоси миёнарав содир карда шудаанд.

92. Аз ин рӯ, мақомоти давлатиро зарур аст, ки ҷиҳати пешгирӣ кардани ишғоли худсаронаи қитъаҳои замин, ҳифзи заминҳои қорам, сари вақт ошкор ва пешгирӣ намудани ҷинояту ҳуқуқвайронкуниҳо, алалхусус ҷиноятҳои ба коррупсия алоқаманд дар ин самт тадбирҳои қатъӣ андешанд.

93. Масъулияти кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва назоратии шаҳру ноҳияҳо, ки дар онҳо ҳолатҳои вайрон намудани қонунгузори замин зиёданд, ҷиддан баланд бардошта шавад.

94. Маълумотҳои оморӣ, мурочиатҳои хаттиву шифоҳии шаҳрвандон, пурсиши афкори ҷомеа, таҳлил ва дигар сарчашмаҳои зарурӣ нишон медиҳанд, ки ба ғайр аз соҳаҳои дар боло овардашуда мавҷудияти хавф, омил ва ҳолатҳои коррупсионӣ асосан дар мақомоти тафтишотию судӣ, сабти асноди ҳолати шаҳрвандӣ, мақомоти қорҳои дохилӣ (бозрасии давлатии автомобилӣ, ҳадамоти шиносномадиҳӣ, ҳадамоти оташнишонӣ), мақомоти иҷозатномадиҳӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва худидоракунии шаҳраку деҳот, соҳаи барқ, хоҷагии манзилию коммуналӣ, қорхонаҳои бақайдгирии молу мулки ғайриманкул ва дигар соҳаҳо, ки ба шаҳрвандон хизматрасонии гуногунро мерасонанд, афзалият доранд.

95. Мақомоти дахлдорро зарур аст, ки пеш аз ҳама сарчашма ва сабабҳои пайдоиши ҳолатҳои коррупсиониро дар соҳаҳои мазкур муайян намуда, ҷиҳати қоҳиш ва бартараф кардани онҳо чораҳои зарурии пешгирикунандаи хавфу омилҳои коррупсиониро роҳандозӣ намоянд.

96. Таҷрибаҳо нишон медиҳанд, ки вобаста ба пешрафти босуръати ҳаёти сиёсӣ иқтисодии ҷаҳони имрӯза рӯз аз рӯз тарзу усулҳои нави содир намудани ҳуқуқвайронкуниҳои коррупсионӣ зуҳур карда истодаанд. Ин ҳолат водор месозад, ки роҳҳои нави муқовимат алайҳи ин падида дарёфт карда шуда, аз натиҷаи таҳлилҳои амиқи татбиқи Стратегияи муқовимати илман асоснок тақвият бахшида шавад.

97. Барои амалӣ намудани ин ҳадаф бояд як маркази таҳассусии таҳлилию омӯзишӣ, ки ҳолатҳои коррупсиониро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра таҳлил ва арзёбӣ намуда, роҳҳои нави муқовиматро зидди амалҳои коррупсионӣ ошкор ва дар баробари ин, донишу таҷриба ва малакаи субъектҳои ба коррупсия бевосита муқовиматкунандаро низ тақвир диҳад, таъсис дода шавад.

98. Зеро таҳлилҳои амиқ, таҳқиқу натиҷабардорӣ ва банақшагирии муқовимати асосноки илмӣ, албатта, ки натиҷаовар хоҳад буд ва инро таҷрибаи соҳаҳое, ки дар доираи ташкилот барои пешрафти фаъолияти худ марказҳои омӯзишии тақмили ихтисосдоранд, собит сохтаанд.

99. Тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон” яке аз вазифаҳои асосии мақомоти Агентӣ ин татбиқи сиёсати давлатӣ дар самти мубориза бо коррупсия маҳсуб ёфта, мақомоти мазкур ба ҳайси мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия ҷиҳати ташкил ва амалӣ намудани чораҳои маҷмӯии пешгирӣ, бартараф намудани сабабу шароитҳои ба коррупсия мусоидаткунанда, паст кардани шиддат ва сатҳи коррупсия дар кишвар муваззаф гардонида шудааст.

100. Новобаста аз он ки тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти муқовимат ба коррупсия дар баробари Агентӣ дигар мақомотҳои ҳифзи ҳуқуқ низ субъектҳои ба коррупсия бевосита муқовиматкунанда доништа мешаванд, вале ҷиҳати тақвияти муқовимат ба коррупсия онҳо бояд мунтазам ба омӯзиш фаро гирифта шуда, донишу малакаашон тақмил дода шавад.

101. Аз ин рӯ, дар назди мақомоти Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис додани маркази таълимии тақмили ихтисос барои субъектҳои ба коррупсия бевосита муқовиматкунанда, ки метавонад самараи дилхоҳ диҳад, ба мақсад мувофиқ аст.

102. Дар чунин ҳолат дар маркази мазкур ҳолатҳои коррупсионӣ дар сатҳи ҷумҳурӣ пурра таҳлил ва арзёбӣ гардида, аз натиҷаи таҳлилҳо роҳҳои нави муқовимат ба коррупсия, ки илман асоснок карда шудаанд, дарёфт карда мешаванд. Дар баробари ин, субъектҳои ба коррупсия бевосита муқовиматкунанда метавонанд, ки дар асоси донишҳои дар ин марказ тақмилдодашон барои пешгирӣ кардани хавфҳои коррупсионии тамоюли афзоишдошта чораандешӣ намуда, бо ин васила коррупсия дар ҷомеа тадричан коҳиш дода шавад.

§ 4. ИШТИРОКИ ҶОМЕАИ ШАҲРВАНДӢ ВА ВОСИТАҲОИ АҲБОРИ ОММА ДАР РАВАНДИ МУҚОВИМАТ БА КОРРУПСИЯ ВА БАЛАНД БАРДОШТАНИ САТҲИ МАЪРИФАТИ ЗИДДИКОРРУПСИОНИИ АҲОЛӢ

103. Муқовимат ба коррупсия кори дастачамъона буда, мақомоти давлатӣ дар якҷоягӣ бо ҷомеаи шахрвандӣ ва бо иштироки ҳар як фарди ҷомеа метавонанд ба паст кардани шиддати он мусоидат намоянд.

104. То имрӯз дар кишвар як қатор ташкилотҳои ҷамъиятӣ чиҳати амалӣ намудани чораҳои пешгирикунанда, аз қабилӣ тарғиботу ташвиқоти зиддикоррупсионӣ, таъсис дода шуда, онҳо дар ҳамкорӣ бо мақомоти назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия ва дигар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар самти омӯзиш ва баҳогузори масоили коррупсия дар байни ҷомеаи шахрвандӣ саҳми худро гузошта истодаанд ва дар ин самт тақозо карда мешавад, ки ҳарчӣ бештар иштироки онҳо дар раванди қабули барномаҳо ва нақшаи чорабиниҳои зиддикоррупсионӣ таъмин карда шавад.

105. Бояд хотирнишон сохт, ки воситаҳои ахбори омма дар самти тарғиботу ташвиқоти зиддикоррупсионӣ нақши хеле муҳим доранд ва иштироки фаъолонаи онҳо дар ин самт ба паст кардани шиддати коррупсия дар миқёси кишвар мусоидат карда метавонад.

106. Аз ин лиҳоз, ҳамаи шабакаҳои телевизиониву радиойӣ ва рӯзномаву маҷалаҳои миқёси ҷумҳуриро зарур аст, ки дар таҳия ва пешкаши аҳолии гардонидани маводҳои зарурӣ вобаста ба оқибатҳои вазнини ҳуқуқвайронкуниҳои коррупсионӣ фаъолона ширкат намоянд. Бо ташкил намудани барномаҳои махсус ва наворҳои видеоии кӯтоҳ аҳолиро аз оқибатҳои содир гардидани ҷиноятҳои коррупсионӣ огоҳ созанд.

107. Дар замони рушди босуръати илму технология шабакаи интернет яке аз воситаҳои асосии паҳнкунандаи иттилоот буда, шумораи зиёди истифодабаранда дорад. Аз ин рӯ, ҳамаи субъектони муқовимат ба коррупсияро зарур аст, ки тавассути шабакаи интернет чиҳати пешгирии содиршавии ҷиноятҳои коррупсионӣ тарғибу ташвиқи зиддикоррупсиониро тариқи сомонаҳои расмӣ пурзӯр намоянд.

108. Нашри мақолаҳои тарбиявӣ омӯзишӣ дар самти муқовимат ба коррупсия дар рӯзномаву маҷаллаҳо аз ҷониби олимону муҳаққиқон мунтазам ба роҳ монда шавад.

109. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки аксари ҷиноятҳои коррупсионии бақайдгирифташудаи солҳои охир, ки дар онҳо яке аз тарафҳо шахрвандон мебошанд аз надониستاني қонунгузори зиддикоррупсионӣ дар кишвар содир карда шудаанд.

110. Бинобар ин, ба мақсад мувофиқ аст, ки тавассути чорабиниҳои тарғиботиву ташвиқотӣ, огоҳсозӣ аз оқибатҳои коррупсия ва дигар роҳҳои самарабахш сатҳи маърифати зиддикоррупсионии аҳоли баланд бардошта шуда, ҳамкориҳои мутақобилаи судманд байни мақомоти назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия ва ҷамоати шаҳраку деҳот ва дигар қишрҳои ҷомеа ба роҳ монда шавад.

111. Қайд намудан лозим аст, ки “Низомномаи намунавии комиссияҳои ҷамъиятӣ оид ба пешгирии коррупсия дар назди мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ” аз ҷониби Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия карда шуда, баъди мувофиқа бо мақомотҳои дахлдор бо Қарори Шӯрои миллии муқовимат бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 8 июли соли 2014, №4 тасдиқ гардида, мавриди амал қарор дорад. Низомномаи мазкур барои қорбарӣ ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ ирсол карда шудааст.

112. Дар ин асос дар назди мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо бо қарорҳои маҷлисҳои вакилони халқ бо шумораи муайяни аъзоён (аз 9 то 13 нафар), комиссияҳои ҷамъиятӣ оид ба пешгирии коррупсия таъсис дода шудааст.

113. Бинобар ин, комиссияҳои мазкурро зарур аст, ки фаъолиятро дар самти муқовимат ба коррупсия ҷоннок намуда, баҳри баланд бардоштани маърифати зиддикоррупсионии аҳоли аз тамоми имкониятҳо истифода намоянд.

§ 5. МУҚАММАЛГАРДОНӢ ВА ИСЛОҲОТИ НИЗОМИ ИДОРАКУНИИ НАЗОРАТИ ДАВЛАТИИ МОЛИЯВӢ

114. Тавре таҷриба ва маълумотҳои омории ҳарсола нишон медиҳад, дар раванди идоракунии маблағҳои буҷети давлатӣ хавфҳои содиршавии ҷинойтҳои коррупсионӣ ва иқтисодии хусусияти коррупсионидоштае ҷой доранд, ки метавонанд ба татбиқи нақшаҳои пешбиниамудаи давлат, рушди босуботи иқтисодӣ ва иҷтимоии кишвар таъсири манфии худро расонанд.

115. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳанӯз аз даврони Истиқлолияти давлатӣ ҷиҳати пешгирӣ кардани ҳолатҳои ба идоракунии маблағҳои буҷети давлатӣ ҳалалворидкунанда мунтазам чораандешӣ менамояд.

116. Бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 март соли 1996, №441 барҳам дода шудани воҳидҳои санчишии як қатор вазорату идораҳои соҳавӣ, соли 1998 ташкил намудани низоми ягонаи хазинадорӣ ва дар асоси тавсияҳои Хазинаи байналмилалӣ асбоб аз соли 2006 дар сохтори вазорату идораҳои давлатӣ боз аз нав таъсис дода шудани воҳидҳои аудити дохилӣ, соли 2007 барҳам додани мақомоти назорати давлатии молиявӣ, полиси андоз, раёсати мубориза бо коррупсияи мақомоти прокуратура ва дар ин замина, таъсис додани як мақомоти назоратӣ, инчунин таҳия, қабул ва мукамалгардонии қонунҳо дар самти идоракунии молияи давлатӣ, қорӣ намудани усулҳои нави идоракунии ва амалисозии муомилоти ғайринақдӣ пардохтҳои иҷтимоӣ, коммуналӣ ва хариди давлатӣ, анҷом додани як қатор чорабиниҳои назоратӣ вобаста ба ташаккул ва иҷрои буҷети давлатӣ, санчишҳо оиди истифодаи мақсадноку самараноки маблағҳо ва амволи давлатӣ, инчунин татбиқи қазоҳои интизомӣ, маъмурӣ ва ҷиноятӣ нисбати шахсони масъул ва ғайра аз ҷумлаи чораҳои мебошанд, ки ҷиҳати пешгирӣ кардани хавфҳои содиршавии ҳуқуқвайронкуниҳои коррупсионӣ дар ин самт мунтазам андешида мешаванд.

117. Айни замон истифодаи самараноки маблағҳои буҷети давлатӣ мустақиман аз ҷониби мақомоти марказии хазинадорӣ бо роҳи қабули ҳуҷжатҳои асоснокунандаи хароҷоти маблағҳо ва қорӣ намудани низоми ғайринақдӣ хароҷоти маблағҳои давлатӣ, ки суратҳисоби ҳамаи ташкилоту муассисаҳои аз буҷети давлатӣ маблағгузоришаванда ба он муттаҳид карда шудааст, аудитҳои дохилӣ, мақомоти назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Палатаи ҳисоби Ҷумҳурии Тоҷикистон ва воҳидҳои дигари санчишии махсуси вазорату идораҳои давлатӣ назорат бурда мешаванд.

118. Вале новобаста аз ин, тавре аз таҳлилҳо бармеояд бо вучуди гузаронидани санчишҳои паиҳам аз ҷониби мақомоти дар ин самт назоратбаранда ва андешидани дигар чораҳои зарурӣ ҳуқуқвайронкуниҳо ва камбудҳои зиёди коррупсионӣ, аз ҷумла азониҳудкунии воситаҳои пулию молии давлатӣ, рӯйпӯшкунӣ ва саркашӣ аз супоридани андозҳою пардохтҳои ҳатмӣ, хусусигардонии ғайриқонунӣ ва дигар шаклу усулҳои расонидани зарари моддӣ ба давлат коҳиш наёфта истодаанд.

119. Ҳарчанд дар соҳаҳои мақомоти андозу гумрук вобаста ба дурустии ҳисобу чамбоварии андозҳо, пардохтҳои гумрукӣ ва дигар

пардохтҳои ҳатмӣ воҳидҳои санчишии махсус фаъолият мекунад ва бо вучуди он ки оиди назорати истифодаи самараноки маблағҳои давлатӣ дар вазорату идораҳо ва ташкилотҳои қарзии молиявӣ аудитҳои дохилӣ фаъолият доранд, вале ҳанӯз ҳам идома ёфтани содиркунии амалҳои коррупсионӣ, аз қабилӣ рӯйпӯш намудани пардохтҳои андозию гумрукӣ, ба миқдори махсусан калон тасарруф намудани маблағҳои давлатӣ, пулу моли ба тариқи кредит додасуда, ғариконунӣ гирифтани ва додани кредит, сӯиистифодаи мансаб ва дигар ҳуқуқвайронкуниҳои ба коррупсия алоқаманд, ки тибқи таҳлилҳо рӯ ба афзоиш ниҳондаанд, сифатнокии санчишҳои гузаронидаи ин мақомотҳоро вобаста ба ҳимояи манфиатҳои давлатӣ зерӣ шубҳа мегузорад.

120. Сабабҳои асосии натиҷаҳои дилхоҳ надодани фаъолияти чунин воҳидҳо дар он аст, ки онҳо тобеи ҳамон вазорату идораҳо маҳсуб ёфта, табиист, ки дар чунин ҳолат мустақилияти онҳо ба таври зарурӣ таъмин карда намешавад ва бархӯрди манфиатҳои идоравӣ бошад, барои сари вақт пешгирӣ, ошкор ва чораҷӯӣ кардани ҳолатҳои коррупсионии ошкоркардашуда монё шуда метавонад. Ҳамчунин, ваколати тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ба ин воҳидҳо додасуда дар қиёс бо ваколатҳои ба Палатаи ҳисоби Ҷумҳурии Тоҷикистон додасуда, ки мақомоти олии назорати молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳсуб меёбад ва ё бо ваколатҳои ба Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон додасуда, ки мақомоти асосии назорати давлатии молиявӣ маҳсуб меёбад, маҳдуд аст.

121. Бинобар сабабҳои дар боло зикршуда дар таҷриба зиёданд ҳолатҳое, ки баъди санчишҳои анҷомдодаи онҳо аз ҷониби мақомоти назорати давлатии молиявӣ ва Палатаи ҳисоб ҳолатҳои тасарруфи маблағҳои давлатӣ, расонидани зарарҳои зиёди молиявӣ ва дигар ҳуқуқвайронкуниҳои коррупсионӣ ошкор карда мешаванд.

122. Аз ин рӯ, бо мақсади ислоҳоти низоми идоракунии назорати давлатии молиявӣ чиҳати пешгирии такроршавии функсияҳои назорати давлатии молиявӣ, санчишҳои пайдархам, ки метавонад норозигии субъектҳои тафтишшавандаро ба миён оварад ва роҳ надодан ба пешниҳоди нишондиҳандаҳои сунъии омӯрӣ, ки ба раванди идоракунии маблағҳои бучети давлатӣ ҳалал ворид мекунад, амалӣ намудани чорабиниҳои зерин ба мақсад мувофиқ дониста мешавад:

-таҷдиди назар кардани санадҳои меъёрии ҳуқуқии самти идораи молияи давлатӣ бо мақсади дарёфти роҳҳои ба манфиати давлату ҷамъият таҳти низоми ягонаи назорати давлатӣ ба зиммаи мақомоти ваколатдор воғузур намудани маҷмӯи функсияҳои назоратию санҷишии воҳидҳои аудитӣ;

- бо ҷорӣ намудани таҷрибаи пешқадами мақомоти назорати давлатии молиявии давлатҳои муваффақ марҳила ба марҳила мукамал гардонидани шаклу усулҳои гузаронидани ҷорабиниҳои назорати давлатии молиявӣ;

-андешидани ҷораҳои муассир ҷиҳати пешгирӣ намудани тасарруф ва дигар ҳолатҳои коррупсионӣ ҳангоми истифодаи маблағҳои буҷетӣ ва ғайрибуҷетӣ бо мақсади таъмини шаффофият дар раванди иҷрои он;

-таваҷҷути воситаҳои ахбори омма ба нашр расонидани натиҷаи тафтишу санҷишҳои молиявӣ;

-бо мақсади аз байн бурдани муколамаи идоравӣ, омилҳои инсонӣ дар содиршавии амалҳои коррупсионӣ ва шаффофияти истифодаи мақсадноку самаранокӣ маблағҳои буҷетӣ ва амволи давлатӣ, ҷорӣ намудани технологияҳои иттилоотию хизматрасонии муосир.

§ 6. ҶОРӢ НАМУДАНИ ҲУКУМАТИ ЭЛЕКТРОНӢ ҶИҲАТИ БАҶТАРАФ НАМУДАНИ ОМИЛӢОИ ИНСОНӢ

123. Дар тасавури умум иҷрои талаботи “Консепсияи ташаккули ҳукумати электронӣ дар Тоҷикистон” як низоми коргузори электронист, ки танҳо ба хизматрасониҳои давлатӣ маҳдуд мешавад. Вале дар асл он дар маҷмӯъ барои сохтани ҷомеаи иттилоотӣ ва низоми муайяни иттилоотӣ дар кишвар равона карда шуда, барои чунин шакл гирифтани муносибатҳои ҷамъиятӣ замина мегузорад ва бештар аз ҳама иштироки инсонро дар муносибатҳои ҷамъиятӣ, ки ҳамчун омили инсонӣ дар зӯҳури амалҳои коррупсионӣ шароит ба вуҷуд меоварад, коҳиш ва баътарраф менамояд.

124. Тавре дар муқаррароти умумии консепсияи мазкур омадааст:- “Консепсияи ташаккули ҳукумати электронӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2012-2020” бо мақсади амалисозии Стратегияи давлатии “Технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ барои рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон”, ки бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5 ноябри соли 2003, №1174 тасдиқ шудааст, Барномаи давлатии рушд ва татбиқи технологияҳои иттилоотию

коммуникатсионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 декабри соли 2004, №468 тасдиқ шудааст, Концепсияи сиёсати давлатии иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 апрели соли 2008, №451 тасдиқ шудааст ва Стратегияи ислоҳоти системаи идораи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15 марти соли 2006, №1713 тасдиқ шудааст, таҳия гардидааст.

125. Афзалияти ҳукумати электронӣ зиёд буда, дар умум як коргузори муосирро ба миён меорад ва ҳукумати кишвар ҳам гузаштан ба ин навъи муосири хизматрасониро пеш гирифтааст.

126. Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳанӯз дар Паёми худ аз 26 апрели соли 2013 ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин бора таъкид намуда буданд, ки: - “Дар марҳилаи имрӯза бо истифода аз усулҳои “Ҳукумати электронӣ” ҳарчӣ васеътар қорӣ намудани коргузорӣ ва ба сатҳи сифатан нав бардоштани масъулияти хизматчиёни давлатӣ аз ҷумлаи вазифаҳои муҳимтарин ба ҳисоб меравад.”

127. Умуман, ҳукумати электронӣ низоме мебошад, ки ҳамаи мақомоти давлатиро муттаҳид намуда, ба онҳо шароит фароҳам меоварад ва истифода аз шабакаи компютерӣ гардиши ҳуҷҷатҳои электронии байниидоравиро таъмин месозад, ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ хизматрасониҳои давлатӣ пешниҳод мекунад ва ё арзу шикоятҳои онҳоро сари вақт баррасӣ менамояд.

128. Дар меҳвари ин Концепсия иттилоот қарор дошта, самтбахши тариқи иттилоъ яке аз ҳадафҳои марказии он ба ҳисоб меравад ва ба таъмини маълумоту иттилооти электронӣю виртуалӣ таваҷҷуҳи махсус дода мешавад. Аз ҳамин нигоҳ “Концепсияи ташаккули ҳукумати электронӣ” як ҷузъи муҳими иттилоърасониро ба миён оварда, метавонад дар пешрафти муносибатҳои нави иттилоотӣ саҳм бигирад. Дастрасии шаҳрвандон ба маълумоту иттилооти расмӣ асосан тариқи интернет ва дигар воситаҳои телекоммуникатсионӣ сурат мегирад.

129. Ҳадаф аз таваҷҷуҳ намудан ба масъалаи зикршуда дар он аст, ки давра ба давра кам намудани муносибати бевоситаи шаҳрвандон бо шахсони мансабдор ва хизматчиёни давлатӣ буда, ин раванд метавонад ба кам шудани омилҳои коррупсионӣ, поймол нашудани ҳуқуқу манфиатҳои шаҳрвандон, ба сарфа гардидани маблағҳои буҷетӣ ва худи шаҳрвандон, суръат гирифтани иҷрои корҳо,

сари вақт гирифтани маълумоту иттилооти зарурӣ ва дигар омилҳои мусбӣ мусоидат намояд.

130. Бинобар ин, ба мақсад мувофиқ аст, ки ташкил ва ба роҳ мондани Ҳукумати электронӣ яке аз роҳҳои муосири муқовимат ба коррупсия эътироф карда шуда, мақомоти давлатиро зарур аст, ки дар доираи “Консепсияи ташаккули ҳукумати электронӣ дар Тоҷикистон” фаъолияти худро ҳаматарафа тақвият бахшанд.

§ 7. МУҚОВИМАТ БА КОРРУПСИЯ ТАВАССУТИ ТАТБИҚИ ЧОРАҲОИ ҚИНОЯТӢ, МАЪМУРӢ ВА ИНТИЗОМӢ

131. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳри вусъат бахшидани муқовимат ба коррупсия тавассути татбиқи чораҳои ҳуқуқии қиноятӣ, маъмурӣ ва интизомӣ заминаи ҳуқуқии муайян ҷой дошта, он мутаносибан дар маҷмӯи меъёрҳои қонунгузори қиноятӣ, маъмурӣ, меҳнат ва оинномаҳои интизомии соҳавӣ дарҷ гардидааст. Новобаста аз ин, таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки қонунгузори зиддикоррупсионӣ то ба ҳол ба тақозои замони муосир ҷавобгӯ набуда, он барои паст намудани шиддат ва сатҳи коррупсия ба таври дилхоҳ мусоидат намекунад.

132. Бо мақсади пешгирӣ ва коҳиш додани содиршавии қиноятҳои коррупсионӣ мунтазам чораҳои зарурӣ андешида шуда, вобаста аз натиҷаҳои бадастомада ҷиҳати самаранокии муқовимат дар ин самт роҳҳои гуногун амалӣ карда мешаванд. Бо Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси қиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон” аз 15 март соли 2016, №1274 ба санксияи моддаҳои 319, 320 ва 321 КҶ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷазои ҷарима дар баробари ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ ҳамчун ҷазои алтернативӣ ворид карда шуд. Вале таҷриба нишон дод, ки ҷиҳати тақвият бахшидани муқовимат ба коррупсия бояд ҷазои қиноятӣ барои қиноятҳое, ки бо истифодаи мақоми хизматӣ (мансабӣ) содир мешаванд, пурзӯр карда шаванд.

133. Аз ин рӯ, бо Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси қиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон” аз 3 августи соли 2018, №1538 аз қисмҳои 3 ва 4 моддаи 319, қисми 2 моддаҳои 320 ва 321 КҶ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷазои ҷарима хориҷ карда шуд.

134. Тачрибаи давлатҳои дар самти муқовимат ба коррупсия муваффақ нишон медиҳад, ки ҷиҳати паст намудани сатҳи коррупсия сараввал бояд муқовимат дар зинаҳои поёнии маъмури ҷоннок карда шавад.

135. Бо ин мақсад лозим доништа мешавад, ки барои гирифтани пораи камаҳамият ҷавобгарии маъмури ва барои гирифтани пораи хурд, гирифтани пора (умумӣ), аз ҷумла пора ба миқдори калон ҷавобгарии ҷиноятӣ бо нишон додани ҳадди ақал ва ҳадди ниҳоии он пешбинӣ карда шавад. Барои ҷинояти пораи хурд (миқдори кам) ҳамчун ҷинояти алоҳидаи категорияи начандон вазнин шартӣ тафтиши пешакии ҳатминабуда муқаррар шуда, ҷинояти гирифтани пора (умумӣ) ҳамчун ҷинояти алоҳидаи категорияш начандон вазнин, миёна ва вазнин (вобаста ба андозаи предмети пора) пешбинӣ карда шавад.

136. Ҷиҳати тақвият бахшидани муқовимат ба коррупсия зарурати пурзӯр намудани ҷазои ҷиноятӣ барои ҷиноятҳои, ки бо истифодаи мақоми хизматӣ (мансабӣ) содир мешаванд, ҷой дорад. Дар ҳамин раванд, ба мақсад мувофиқ мебошад, ки ҳангоми дар таҳрири нав таҳия кардани Кодекси ҷиноятӣ ҷиноятҳои коррупсионӣ, иқтисодии хусусияти коррупсионидошта ва ба андоз алоқаманд ба ҷасл ё боби алоҳида ҷудо карда шуда, санксияи ин қабил ҷиноятҳо пурзӯр карда шавад. Аз ҷумла, ҷавобгарӣ барои ҷинояти тасарруфи молу мулки ғайр новобаста аз шакл ва тарзи содиркунии он, ки хусусияти коррупсиониро дорост, дар як моддаи Кодекси ҷиноятӣ пешбинӣ шуда, масъалаи барои такроран тасарруф намудани молу мулк аз байн бурдани ҷазои алтернативӣ дар намуди ҷарима матраҳ карда шавад.

137. Таҳлили маълумотҳои оморӣ собит менамояд, ки на ҳамаи ҷиноятҳо ва ҳуқуқвайронкуниҳо, ки ба фехрасти ҷиноят (51 моддаи КҶ ҚТ) ва ҳуқуқвайронкуниҳои маъмурии (21 моддаи КҲМ ҚТ) коррупсионӣ мансуб мебошанд ошкор ва мавриди тафтиши пешаки қарор дода шуда истодаанд. Сабаби нисбатан кам ва ё тамоман ошкор нагардидани баъзе аз ҷиноятҳои коррупсиониро ҷунин шарҳ додан мумкин аст, ки муносибатҳои ҷамъиятӣ дар самтҳои фаъолияти иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ дар дараҷаи муайян қарор надошта, аз ин ҳисоб субъектони ҷиноят ҳоло ба марҳилаи тарҳрезӣ ва содир намудани ин гуна ҷиноятҳо нарасидаанд. Ё худ тартиби ошкор ва тафтиш намудани бархе аз ҷиноятҳо ва ҳуқуқвайронкуниҳои маъмури

дар марҳилаҳои гуногуни содиршавии онҳо коркард ва дар амал қарор нагирифтааст.

138. Ҳамин тавр дар натиҷаи Баҳодиҳии миллии хавфҳо, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2017 гузаронида шудааст, дар қатори муомилоти ғайриқонунӣ бо маводҳои муҳаддир, коррупсия ва ҷиноятҳои марбут ба андоз низ ҳамчун хавфи қонунигардонии даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастоварда арзёбӣ шудаанд. Аммо фаъолияти сохторҳои ҳифзи ҳуқуқ дар самти ошкор ва тафтиши пешакии ҷиноятҳо марбут ба қонунигардонии (расмикунонии) даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастоварда нокифоя буда, беҳбудиро талаб мекунад.

139. Аз ин лиҳоз, дар аснои омӯзиши таҷрибаи пешқадам таҳия ва қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳавӣ оид ба тарз, усул, хусусиятҳои хос ва механизмҳои муосири ошкор ва тафтиши пешакии бархе аз ҷиноятҳои коррупсионӣ, баҳусус ҷиноятҳо марбут ба қонунигардонии (расмикунонии) даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастоварда ба мақсад мувофиқ мебошад.

140. Дар як маврид, бо назардошти рушди муносибатҳои ҷамъиятӣ ва аҳамиятнокии худро гум кардан декриминализатсия баъзе ҷиноятҳои коррупсионӣ ва ё мавриди таҷдиди назар қарор додани онҳо лозим мебошад.

141. Дар таҷриба аз ҷониби шахси мансабдори мақомоти назоратӣ пайваста ҳолатҳои рӯйпӯш намудани зарари молиявӣ ё дигар зарари моддӣ воқеан ҷойдошта, пинҳонкунии андозҳо, пардохтҳои гумрукӣ ё дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба буҷет ҳангоми гузаронидани санҷиш ё тафтиш ҷой дошта бошад ҳам, аммо дар Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон барои содир кардани чунин кирдори барои ҷамъият хавфнок ҷавобгарӣ пешбинӣ нагардидааст. Аз ин рӯ, ба Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид намудани тағйиру иловаҳои марбута зарур мебошад.

142. Бояд тазаккур дод, ки дар марҳилаи аввали дар таҳрири нав қабул шудани Кодекси мурофиавии ҷиноятӣ тафтиши парвандаҳои ҷиноятӣ коррупсионӣ танҳо ба салоҳияти мақомоти махсусгардонидашудаи мубориза бо коррупсия воғузур шуда буд. Вале минбаъд бо ворид намудани тағйиру иловаҳо ба ин меъёри қонун, ба ғайр аз муфаттишони мақомоти махсусгардонидани мубориза бо коррупсия, инчунин прокурор, муфаттишони мақомоти прокуратура ва дигар мақомоти тафтишотӣ ваколати тафтишоти парвандаҳои ҷиноятӣ коррупсиониро доро гардидаанд.

143. Ҳолати ба тобеияти якчанд мақомот вогузор шудани тафтиши ҷиноятҳои коррупсионӣ, бархилофи мақсадҳои Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10-уми январи соли 2007, №143 мебошад. Зеро яке аз сабабҳои асосии таъсис додани мақомоти Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия ин бартараф намудани такроркунии функсия ва ваколатҳои мақомоти идоракунии давлатӣ мебошад.

144. Бо мақсади аз байн бурдани рақобати носолими байни мақомоти ҳифзи ҳуқуқ зарур аст, ки он ваколатҳои зиёде, ки дар самти тафтиши парвандаҳои ҷиноятҳои коррупсионӣ ба мақомоти прокуратура ва дигар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дода шудааст, бо ворид намудани тағйиру иловаҳо ба қонунгузори мурофиавии ҷиноятҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба низоми муайян дароварда шавад.

145. Инчунин, бо роҳи омӯзиши санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ баҳри ба тақозои замони муосир ва санадҳои меъёрии ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобик гардонидани кодексҳои ҷиноятӣ ва мурофиавии ҷиноятҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд қонунҳои дахлдор таҳия ва қабул карда шаванд.

146. Дигар самти афзалиятноки муқовимат ба коррупсия ин муайянсозӣ ва ба танзим даровардани низоми эълomiaкунонӣ ва интишори маълумот оид ба даромадҳо, уҳдадориҳо ва молу мулки шахсони мансабдор, шахсони ба онҳо баробаркардашуда ва ҳешовандони наздики онҳо буда, барои вусъат бахшидани ин раванд бояд тадбирҳои мушаххас андешида шаванд.

147. Пеш аз ҳама, бо қабули санади меъёрии ҳуқуқии дахлдор тамоми молу мулк ва дороиҳои шахрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, алалхусус шахсони мансабдор ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда қонунӣ гардонида шуда, номбурдагон сарчашмаи пайдоиши шубҳаноки ин молу мулкро ошкор намоянд ва минбаъд аз ҳама гуна ҷавобгарӣ барои бо роҳи ғайриқонунӣ ба даст овардани он эмин гарданд.

148. Баъдан Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи эълomiaкунонӣ ва интишори маълумот оид ба даромадҳо, уҳдадориҳо ва молу мулки шахсони мансабдор, шахсони ба онҳо баробаркардашуда ва ҳешовандони наздики онҳо" қабул гардида, тавассути он тартиб ва уҳдадориҳои ашхоси болозикр оиди пешниҳоди саривақтии эълomia ба мақомоти андоз, санҷиши дурустии маълумотҳои пешниҳодшуда аз тарафи мақомоти ваколатдор ва хангоми дар эълomia ҷой доштани маълумоти носоҳеҳ ва бардурӯғ

масъалаи ҷавобгарии интизомӣ, маъмурӣ ва ҷиноятии онҳо гузошта шавад.

149. Ҳамзамон мавриди дар моликияти шахсони мансабдор ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда муайян шудани молу мулки аз эъломия пинҳоншуда ва аз ҷониби онҳо исбот карда натавонистани қонунӣ ба даст оварда шудани он чунин ҳолат ҳамчун бойшавии беасос доништа шуда, масъалаи дар мақомоти судӣ тариқи граждани ба манфиати давлат нигаронидани молу мулки мазкур ҳаллу фасл карда шавад.

150. Гузашта аз ин, таҷрибаҳо нишон медиҳанд, ки баъзе аз меъёрҳои алоҳидаи муқаррарнамудаи санадҳои меъёрӣ, ки механизми татбиқи амалии онҳо ба “Қоида” ва “Тартиб”-ҳои муайянкунандаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё ба кодексҳои ҳуқуқвайронкуноии маъмурию ҷиноятӣ ҳавола карда мешаванд, бинобар то ин муддат таҳия ва пешбинӣ карда нашудани чунин санадҳо ва меъёрҳо амалӣ намегарданд.

151. Ҳолатҳои мазкур яке аз намудҳои фаъолияти осебпазир маҳсуб ёфта, дар интиҳо барои содир кардани ҳуқуқвайронкуноии ба коррупсия алоқаманд дар ҳар шакле, ки набошад, шароит ба вучуд меоваранд.

152. Масалан, новобаста аз он ки дар моддаи 2 иловаи 2 Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон меъёри хариду фурӯши ҳуқуқи истифодаи замин пешбинӣ карда шудааст, вале оиди механизми амалишавии он ягон қоида ва ё тартиби муайян вучуд надорад, ки оқибати ҳолати мазкур барои афзоиши содир намудани ҳуқуқвайронкуноӣ дар самти хариду фурӯши ғайриқонунии замин боис гардидааст.

153. Ба ҳамин монанд тибқи муқаррароти Кодекси муҳофизати ҳуқуқвайронкуноии маъмурӣ мақоми ваколатдори баррасикунандаи ҳуқуқвайронкуноии маъмурии дар моддаи 649 Кодекси ҳуқуқвайронкуноии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбиникардашуда суд муайян карда шудааст. Вале тобеияти ошқори он пешбинӣ нагардидааст. Таври мисол, новобаста аз он ки моддаҳои 656 ва 657 КҲМ Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи суд баррасӣ карда мешавад, вале тобеияти ошқори ҳуқуқвайронкуноии маъмурии мазкур ҳамчун ҳуқуқвайронкуноии маъмурии вобаста ба коррупсия ба зиммаи мақомоти Агентӣ вогузор карда шудааст. Моддаи 649 КҲМ Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад, аз рӯи моҳияти худ, ки ҷавобгарии маъмуриро барои майдадудӣ, яъне барои тасарруфи молу мулки

давлатӣ ё дастачамъона бо роҳи сӯиистифодаи мансаби хизматӣ, каллобӣ, исрофкорӣ ё майдадуздӣ ҳангоми набудани аломати ҷиноят пешбинӣ мекунад, ҳуқуқвайронкунии маъмурии коррупсионӣ маҳсуб меёбад. Зеро моддаи мазкур тасарруфро аз рӯи се нишонаи асосии ҳолати коррупсионӣ, яъне аз рӯи субъекте, ки дар мансаби хизматӣ қарор дорад, тасарруфро бо сӯиистифода аз ин мансаб содир кардааст ва ниҳоят онро ба манфиати худ ё шахси дигар исроф, яъне тасарруф намудааст, пешбинӣ кардааст. Ошқори ҳолатҳои мазкур дар фаъолияти мақомоти Агентӣ, Палатаи ҳисоб ва воҳидҳои аудити дохилии вазорату идораҳо ҷой дошта, вале аз ҷониби дигар мақомоти ваколатдор бинобар берун аз салоҳият будан ошқор карда намешаванд ва ҳолатҳои ошқоргардида аз ҷониби ягон мақомот бинобар дар Кодекси муҳофизати маъмуриӣ нишон дода нашудани тобеият, ошқор карда намешаванд. Аз ин рӯ, масъалаи тобеияти ошқор ва тафтишоти маъмурии моддаи 649 КҲМ Ҷумҳурии Тоҷикистон то баррасии судӣ бояд ҳамчун ҳуқуқвайронкунии маъмурии хусусияти коррупсионидошта таҷдиди назар карда шавад, то ки меъёри мазкур дар таҷриба татбиқ гардад.

154. Дар моддаи 279 қисми 1 ва 3 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ғайриқонунӣ додани пул, қоғазҳои қиматнок ё дигар молу мулк ба шахсе, ки дар корхонаи тижоратӣ ё дигар корхона вазифаи идоракуниро ба ҷо меорад ва аз тарафи ҳамин шахс ғайриқонунӣ гирифтани ин предметҳо, дар моддаҳои 319 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои гирифтани пора, 320 барои додани пора, 321 барои иғвои порадиҳӣ, 324 барои гирифтани мукофот бо роҳи тамаъҷӯӣ ва 325 барои додани мукофот ба хизматчи чавобгарии ҷиноятӣ муқаррар карда шудааст. Дар баробари ин дар моддаи 656 Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ғайриқонунӣ гирифтани подош, яъне барои аз ҷониби шахси мансабдор вобаста ба фаъолияти худ аз мақомоти давлатӣ ва ташкилотҳои, ки шахси мазкур дар онҳо вазифаҳои муайянро иҷро намекунад, инчунин аз ташкилотҳои ғайридавлатӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва шахсони воқеӣ ба тариқи пул, хизматрасонӣ ва роҳҳои дигар гирифтани ҳар навъ подоши иловагӣ, ба шарте, ки тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳолатҳои дигар пешбинӣ нашуда бошанд ва дар моддаи 671 Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмуриӣ бошад, барои ба шахсони мансабдоре, ки вазифаҳои давлатиро иҷро мекунанд ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда, пешниҳод намудани неъматҳои моддиву

ғайримоддӣ, хизматрасонӣ ва фоида чихати моил кардани онҳо ба кирдори (амал ё беамалии) муайян ба манфиати пешниҳодкунандаи ин неъмату хизматрасониҳо, ҳангоми набудани аломати чиноят, ҷавобгарии маъмурӣ муайян гардидааст. Вале дар қонунгузориҳои чиноятӣ ва маъмурӣ меъёри мушаххас вучуд надорад, ки он кирдорҳои дар боло овардашударо дақиқ муайян намояд, ки онҳо дар кадом маврид бояд ҳамчун ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ баҳо дода шаванд. Дар қисми 1-уми моддаи 17-и Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ, ки мафҳуми ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ оварда шудааст, зикр мегардад, ки ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ кирдори (амал ё беамалӣ) зиддиҳуқуқӣ ва гунаҳкорунаи шахси воқеӣ, мансабдор ё ҳуқуқӣ мебошад, ки содир намудани он тибқи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур боиси ҷавобгарии маъмурӣ мегардад. Моддаи 671-и Кодекси мазкур бошад, ҷавобгарии маъмуриро барои ба шахсони мансабдоре, ки вазифаҳои давлатиро иҷро мекунанд (ва ба шахсони ба онҳо баробаркардашуда) пешниҳод намудани неъматҳои моддиву ғайримоддиро дар сурате муқаррар кардааст, ки агар дар кирдори содиршуда аломатҳои чиноят ҷой надошта бошад. Вале барои муайян намудани он ки дар кадом ҳолат дар гирифтани пешниҳод намудани неъматҳои моддиву ғайримоддӣ ба шахсони мансабдори давлатӣ ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда аломати чиноят ҷой надорад, меъёри мушаххас вучуд надорад.

155. Сабаб аз он ки чунин меъёр дар моддаҳои зикршудаи кодексҳои чиноятӣ ва ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ҷой надоранд, дар таҷриба дар аснои татбиқи ин кирдорҳо мушкилиҳои зиёд пеши рӯ меоянд ва моддаҳои 656 ва 671-и Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон қариб, ки татбиқ намегарданд.

156. Ягона меъёре, ки байни кирдори чиноятӣ ва маъмурӣ дар гирифтани додани пул, қоғазҳои қиматнок, дигар молу мулк ё фоидаи дорои характери молу мулкӣ дошта, подош, неъматҳои моддиву ғайримоддӣ, хизматрасонӣ ва фоида тафовут ба вучуд оварда, кирдорро мушаххас мегардонад, ин андоза ва арзиши предмети ришва, пора, мукофот ва подош мебошад.

157. Ҳолатҳои дар боло овардашуда пурра омилҳои коррупсионӣ маҳсуб ёфта, сабабу шароитҳои мебошанд, ки онҳо барои содир намудани ҳуқуқвайронкунии коррупсионӣ ҳаматарафа мусоидат менамоянд.

158. Аз ин рӯ, дар иртибот ба овардаҳои болоӣ зарурати таҳия ва қабули маҷмӯи санадҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунандаи механизми

татбиқи меъёрҳои амалкунанда, қонунҳои нави соҳавӣ ва ворид намудани тағйиру иловаҳои дахлдор ба қонунгузорию амалкунанда чой дорад.

§ 8. ЭКСПЕРТИЗАИ ДАВЛАТИИ ЗИДДИКОРРУПСИОНИИ САНАДҲОИ МЕЪЁРИИ ҲУҚУҚӢ ВА ЛОИҲАҲОИ ОНҲО

159. Дар низоми қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон баъди ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ пурра ислоҳоти ҳуқуқӣ гузаронида шуд. Вале як нукта бояд таъкид гардад, ки дар баробари пешрафти соҳаҳои ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ вазъи сифатию меъёрии ҳома низ тағйир ёфта, барои ба танзим даровардани муносибатҳои муҳими ҷамъиятӣ зарурати қабули санадҳои нав ва ё ворид намудани тағйиру иловаҳо ба санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунанда пеш меояд.

160. Ҳамзамон васеъ будани амалия аз назария ва вазъи тағйирёбии муносибатҳои ҷамъиятӣ вобаста ба пешрафти ҷаҳони муосир имкон намедихад, ки қонунгузор ҳамаи нозуқиҳои муносибатҳои ҷамъиятиро дар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ мукамал, бидуни ихтилофҳои меъёрӣ, расмиёти маъмурӣ ва дигар намудҳои осебпазир пешбинӣ намояд.

161. Яке аз сабабҳои содир шудани омилҳои коррупсионӣ ин аз номукамал будани санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ буда, таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқии босифат ва асоснок тақозои замон мебошад. Зеро муносибатҳои муҳими ҷамъиятӣ тавассути санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ба танзим дароварда шуда, ҳаматарафа ва мушаххас намудан, аз лиҳози коррупсионӣ шаффоф будан, содда ва фаҳмо ифода ёфтани меъёрҳои он кафолати таъмини қонуният буда, низоми давлатдориро мустақкам мегардонад.

162. Шаҳодати яке аз ҷораҳои самараноки пешгирикунандаи ҳолатҳои коррупсионӣ маҳсуб ёфтани ин раванд дар он ифода меёбад, ки тибқи таҳлилҳо дар соли 2019 аз ҷониби мақомоти Агентӣ 1247 лоиҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ баррасӣ гардида, дар 111 лоиҳаи он омилҳои бавучудоварандаи коррупсия ошкор карда шуда, ҷиҳати ислоҳ ва такмил додани онҳо ба 255 лоиҳа таклифҳои пешгирикунандаи ҳолатҳои коррупсионӣ пешниҳод карда шудаанд.

163. Гарчанде солҳои охир аз ҷониби субъектони ҳуқуқэҷодкунанда фаъолият дар ин раванд тақвият ёфта бошад ҳам, вале ҳолатҳои риоя нагардидани талаботҳои Конститутсияи Ҷумҳурии

Тоҷикистон ва дигар қонунҳо, поймол ва ё маҳдуд намудани ҳуқуқи манфиатҳои давлат, чамбият ва шаҳрвандон, ба эътибор нагирифтани манфиатҳои давлатӣ ва идоравӣ, кӯшиши ба худ гирифтани ваколату салоҳияти дигар сохтору идораҳои давлатӣ, беасос қабул намудани санадҳо, талаботи барзиёд пешбинӣ намудан ба шаҳрвандон ва ғайра чой доранд, ки ҳолатҳои мазкур низ ҳамчун омилҳои бавучудоварандаи коррупсия дониста мешаванд.

164. Новобаста аз он ки дар чараёни қонунгузорӣ асосҳои ҳуқуқи муқовимат ба коррупсия қабул гардидаанд, ҳанӯз дар сифати таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, яъне содда ва фаҳмо ифода намудани мафҳумҳо, риояи ҳатмии Конститутсия ва дигар қонунҳо, ҳифзи манфиатҳои давлат, ҷомеа ва шаҳрвандон, роҳ надодан ба такрор намудани вазифа ва функсияҳои дигар сохторҳои давлатӣ, роҳ надодан ба манфиатҷӯӣ ва пешниҳоди имтиёзҳои гуногун ба субъектҳои алоҳида норасоиву ихтилофоти меъёрӣ чой дошта, онҳо бояд танҳо бо роҳи гузаронидани экспертизаи давлатии санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ баргараф карда шаванд.

165. Мониторинги татбиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ аз ҷониби мақомоти назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия муайян намуд, ки дар санадҳои меъёрии ҳуқуқи амалкунанда низ омилҳои бавучудоварандаи коррупсия мавҷуд буда, дар ин асно зарур аст, ки экспертизаи давлатии зиддикоррупсионии санадҳои меъёрии ҳуқуқи хусусияти умумихатмидоштаи вазоратҳо, кумитаҳои давлатӣ, дигар мақомоти давлатӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот ва лоиҳаҳои онҳо бояд тақвият бахшида шавад.

§ 9. ТАҚВИЯТ БАХШИДАНИ ТАҲЛИЛИ ХАВҲҲОИ КОРРУПСИОНӢ

166. Дар қатори дигар чорабиниҳое, ки дар маҷмӯъ ҷиҳати муқовимат ба коррупсия пешбинӣ карда шудаанд, нақши аз ҳама асосӣ ва муҳимро чораҳое мебозанд, ки онҳо бо мақсади пешгирӣ кардани коррупсия ва ошкору аз байн бурдани сабабу шароитҳои ба коррупсия мусоидаткунанда равона карда мешаванд.

167. Дар ин замина, зарур аст, ки барои пешгирии ҳама гуна ҳолатҳои коррупсионӣ пеш аз ҳама сарчашмаи пайдоиши он муайян ва ошкор карда шавад. Зеро бидуни ошкор кардани сабабҳои зуҳури ҳолатҳои коррупсионӣ муқовимат алайҳи ин падидаи номатлуб мушкил

мегардад. Воқеан муайян намудани сарчашма ба мо имкон медиҳад, ки паҳн ва реша давонидани ҳама гуна ҳолатҳои коррупсионӣ пешгирӣ карда шаванд.

168. Яке аз роҳҳои самарабахши ошкору муайян намудани сарчашма ва сабабҳои пайдоиши ҳолатҳои коррупсионӣ ин дар тамоми вазорату кумитаҳо, дигар мақомоти давлатӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва дигар мақомоти идоракунии давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, субъектҳои хоҷагидори давлатӣ, субъектҳои хоҷагидоре, ки на кам аз нисфи сармояи оинномавии онҳоро ҳиссаи давлат ташкил медиҳад, инчунин ташкилотҳои ғайритиҷоратӣ, аз ҷумла иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ҳизбҳои сиёсӣ, ташкилотҳои байналмилалӣ, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият мекунанд (минбаъд-ташкилотҳо), бо мақсади ошкор, бартараф ва ё коҳиш додани хавфи омилҳои институционалӣ (ниҳодӣ) мунтазам гузаронидани таҳлили фаъолият мебошад.

169. Ин раванд яке аз усулҳои самаранок ва натиҷабарбахши муқовимат ба коррупсия маҳсуб ёфта, бояд давра ба давра тақвият дода шавад. Зеро мавҷудияти ҳар як хавф ва ё хавфи эҳтимолии дар минбаъда падидаюнда вобаста ба таъсири худ метавонад ба пешрафти фаъолияти ташкилот таъсири манфӣи худро расонида, минбаъд барои боз ҳам бартарӣ гирифтани хавфҳои ҷойдошта, зуҳур кардани хавфҳои эҳтимолиӣ ва пайдо шудани хавфҳои дигари коррупсионӣ дар ҳар шакли усул мусоидат намояд.

170. Маҳз тариқи гузаронидани чунин таҳлил дар фаъолияти ҳар як ташкилот хавфҳои коррупсионӣ, аз қабилӣ мавҷуд набудан ва ё нопурра будани меъёрҳои батанзимдароранда, ноқомии муқаррарот, огоҳӣ надоштани кормандон аз мавҷудияти меъёрҳои пешгирикунандаи ҳолатҳои коррупсионӣ, амалан татбиқ нагардидани меъёрҳои мавҷуда ва ғайра хавфҳо, ки онҳо вобаста ба омилҳои худ метавонанд гуногун бошанд, ошкор карда мешаванд.

171. Тақвияти амалигардонии таҳлили хавфҳои коррупсионӣ бояд тибқи тартиби муқаррарнамудаи Методологияи тартиб ва методикаи гузаронидани таҳлили фаъолият (хавфҳои коррупсионӣ), ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 октябри соли 2016, №465 тасдиқ карда шудааст, роҳандозӣ гардад. Зеро дар асоси талаботи методологияи мазкур таҳлили фаъолият бояд мунтазам, зина ба зина, вобаста ба хавфҳои дар ҷараёни амалигардонии нақшаи амал ошкоркардашуда гузаронида шавад.

172. Тартиби мазкур ошкори хавфу омилҳои институтсионалӣ ва бартарафу коҳиш додани онҳоро дар се давра, яъне давраи таҳлили шароити пешакӣ, таҳлили хавфҳои коррупсионии бевосита ҷойдошта, баҳодихӣ ва таҳияи тавсияномаҳо ҷиҳати бартараф намудани хавфҳои ошкоргардида, пешбинӣ мекунад.

173. Давраи якум давраи омӯзиш аст ва дар раванди он бояд бо мақсади муайян намудани намудҳои осебпазири фаъолият қонунҳои соҳавӣ, низомнома, ҳамаи санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки бевосита фаъолияти дохилию берунии ташкилотро ба танзим мебароранд, пурра таҳлил карда шаванд.

174. Ҳамчунин, дар давраи мазкур ҷиҳати муайян намудани сатҳи мутобиқати вазифаҳо, салоҳиятнокии, ҳуқуқ ва вазифаҳои дигари ташкилоти таҳлилшаванда бояд сохторҳои ташкилии ин ташкилот мавриди омӯзишу таҳлил қарор гирад.

175. Дар ин замина, омӯзиши қоидаҳои одоби дар ташкилот мавҷудбуда, яъне рафтор, вазифашиносӣ, муомилот, этика ва дигар маҷмӯи принципҳои ахлоқӣ ва арзишҳои, ки кормандон дар аснои амалӣ намудани фаъолияти дохилӣ ва берунии ташкилот бояд дар худ таҷассум намоянд, пешбинӣ карда мешавад.

176. Дар маҷмӯъ, таҳлили шароити пешакӣ имкон медиҳад, ки тавассути омӯзиш дар фаъолияти ташкилот хавфҳои коррупсионии бевосита ҷойдошта ва эҳтимоли ошкор карда шуда, ҷиҳати бартарафу коҳиш додани онҳо чораҳои зарурӣ андешида шаванд. Зеро хавфҳои дар қонунҳои соҳавӣ, низомнома, санадҳои меъёрӣ ва меъёрии ҳуқуқии батанзимбарорандаи фаъолияти дохилию берунии ташкилот, дар сохторҳои ташкилӣ ва қоидаҳои одоби ташкилот мавҷудбуда ҳатман ки то бартараф ва коҳиш дода шуданашон давомнок маҳсуб ёфта, ҷиҳати зуҳури хавфҳои падида омаданашон эҳтимоли дар ҳар шакл мусоидат мекунанд ва бинобар ин сабаб онҳо ба гурӯҳи хавфҳои авлабиятдошта маҳсуб доништа мешаванд. Ҷиҳати дар навбати аввал бартараф кардани хавфҳои афзалиятдошта, ки онҳо аз рӯи таъсирнокиашон давомнок ва сабабгори воқеии падида омадани дигар хавфҳои эҳтимоли мегарданд, чораҳои муассир андешида шаванд.

177. Давраи дуюмро давраи чамъоварии маълумот дар бораи хавфҳои воқеӣ ва эҳтимоли низ доништан мумкин аст. Дар ин давра маълумот дар бораи хавф ва омилҳои коррупсионӣ пеш аз ҳама аз натиҷаи таҳлили муқовимати ҳуди ташкилот ба хавфҳои коррупсионӣ, ки тибқи Замимаи №1 ба Методология аз рӯи 26 ҷанба чамъоварӣ карда мешаванд, гирифта мешавад.

178. Баъдан барои санчиши дурустии маълумоти бадастомада аз рӯи Замимаи №2 Методология пурсиши кормандон гузаронида шуда, барои ошкори хавфҳои ҷойдошта ва эҳтимоли ҷавоби кормандон бо Замимаи №3 Методология киёс мегарданд.

179. Дар баробари гузаронидани амалҳои мазкур, ҳамчунин маълумот дар бораи хавфҳои коррупсионӣ аз рӯи муносибати мутақобилаи ташкилот бо ҷомеаи шахрвандӣ, яъне тарзу тартиби баррасии мурочиатҳо, сатҳи шаффофияти фаъолияти ташкилот, сомонаи интернетии он, муносибати ташкилот бо васоити ахбори омма ва ғайра, аз ҳисоби маълумот дар бораи амалҳои мушаххаси коррупсионии дар ташкилот содиршуда, маълумотҳои оморӣ оид ба вазъи коррупсия дар ташкилот, аз рӯи бозназари иттилооти бунёдӣ, натиҷаи таҳқиқоти иҷтимоӣ ва аз натиҷаи маълумоти гурӯҳҳои мақсаднок ҷамъоварӣ карда мешаванд.

180. Сарчашмаҳои иттилоотии давраи дуҷуми таҳлил имкон медиҳад, ки дар хусуси мавҷудияти хавфҳои воқеӣ ва эҳтимоли, дараҷаи таъсирнокӣ ва эҳтимолияти воқеӣ доштани пайдоиши онҳо дар алоҳидагӣ, ҳамзамон дар умум низ маълумоти кофӣ ба даст оварда шавад.

181. Дар давраи сеюм бояд хавфу омилҳои воқеӣ ва эҳтимолии дар давраҳои омӯзиш ва маълумотгирӣ ошкоркардашуда аз рӯи авлавияташон гурӯҳбандӣ карда шуда, барои бартараф ва паст кардани шиддати онҳо нақшаи мукамал тартиб дода мешавад. Яъне барои рафъ ва коҳиш додани онҳо пеш аз ҳама бартараф намудани хавфҳои воқеии муҳим ва эҳтимолии аз андоза зиёд ва минбаъд хавфҳои муътадилу ҷузъии воқеӣ ва ҳадди миёнаю ҷузъии эҳтимоли ба нақша гирифта мешаванд, ки муҳлати татбиқи нақша наметавонад аз ду сол зиёд бошад.

182. Қайд кардан ба маврид аст, ки бо тартиб додани нақша, танҳо таҳлили фаъолияти ташкилот ба охир мерасад, вале дар минбаъда бо мақсади муайян намудани самарабахшии натиҷаҳои татбиқи тавсияҳо, таъмини иҷрои татбиқи нақша бояд аз нав таҳлил ва баҳо дода шавад.

183. Аз натиҷаи аз нав таҳлилкунӣ ва баҳодиҳӣ иловатан нақша тартиб дода шуда, бо мақсади бартараф кардани хавфҳои мавҷуда ва эҳтимоли, ки дар рафти аз нав таҳлилкунӣ ва баҳодиҳӣ ошкор карда мешаванд, тавсияҳо дода шуда, ба ҳамин тартиб хавфу омилҳои воқеӣ ва эҳтимолии дар ташкилоти таҳлилшаванда мавҷудбуда бо роҳи таҳия ва такмили мунтазами меъёрҳои танзимкунандаи намудҳои

осебпазири фаъолият, гузоштани меъёрҳои таҳримӣ, ки ҷиҳати татбиқи амалии талаботи санадҳо равона карда мешаванд, аз байн бурдани минтақаи ноаён, бурдани назорат ҷиҳати пешгирии амалҳои инфиродӣ ва ғайраҳо батадрич, давра ба давра бояд бартараф ва коҳиш дода шаванд.

§ 10. ТАҚВИЯТИ ҲАМКОРИҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ДАР РАВАНДИ ПЕШГИРӢ ВА МУҚОВИМАТ БА КОРРУПСИЯ

184. Таҷрибаи ҷаҳонӣ собит кардааст, ки коррупсия ба зухуроти фаромиллӣ мубаддал гашта, ба ҷомеа ва иқтисодиёти ҳамаи давлатҳо таъсири манфӣ мерасонад ва дар пешгирии ва муқовимат ба коррупсия муҳим аст, ки ҳамкориҳои зичи байналмилалӣ ба роҳ монда шавад.

185. Ҳамкориҳои байналмилалӣ ҳангоми дар якҷоягӣ амал кардани ҳукуматҳои миллӣ, созмонҳои байналмилалӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ, бахши хусусӣ ва коршиносон ҳамчун усули муассири самарабахши муқовимат ба коррупсия ба ҳисоб меравад.

186. Муқовимат ба коррупсия дар сатҳи миллӣ, минтақавӣ ва байналмилалӣ бо роҳи рушди технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ, афзоиши нуфузи сиёсии шабакаҳои иҷтимоӣ, баланд бардоштани фаъолнокӣ ва ташаккули маърифати зиддикоррупсионии ҷомеаи шаҳрвандӣ метавонад самарабахш бошад.

187. Аз ин рӯ, барои таъмини самаранокии кӯшишҳо дар муқовимат ба коррупсия ба роҳ мондани чораҳои зерин зарур аст:

- гузаронидани мониторинги татбиқ ва амалигардонии санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ зиддикоррупсионӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст ва шартномаҳои байналмилалӣ дар ин самт, ки Тоҷикистон иштирокчии онҳо мебошад, инчунин тасдиқи онҳо;

- бастанӣ созишнома ё шартномаҳои дучониба ё бисёрҷониба оид ба ҳамкориҳои бевосита байни мақомоти зиддикоррупсионӣ давлатҳо;

- таҳким бахшидани робита байни мақомоти ваколатдор, ҷиҳати таъмини босуръату боэътимоди мубодилаи иттилоот оид ба тамоми ҷабҳаҳои ҷинойткориҳои коррупсионӣ ва гузаронидани тафтишот;

- омӯзиш ва мубодилаи таҷриба байни мақомотҳои муборизабаранда бо коррупсияи давлатҳо, инчунин бо ҷалби коршиносон;

- гузаронидани чорабиниҳои зиддикоррупсионии байналмилалию минтақавӣ, аз қабилӣ конфронс, семинар, барномаҳои омӯзишӣ ва мизҳои мудаввар дар сатҳи ҷумҳурӣ.

БОБИ 4. МЕХАНИЗМИ АМАЛИГАРДОНИИ СТРАТЕГИЯ

188. Амалигардони Стратегияи мазкур тавассути фаъолияти якҷояи мақомоту муассисаҳои давлатӣ, ҷомеаи шахравандӣ бо дастгирии ташкилотҳои байналмиллалӣ минтақавӣ дар Ҳамоҳангсозӣ бо Шӯрои миллии муқовимат ба коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба роҳ монда мешавад.

189. Нақшаи чорабиниҳои татбиқи Стратегияи муқовимат ба коррупсия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 бо ба инобат гирифтани пешрафти ҳаёти сиёсӣ ва бо мақсади татбиқи пурраи ҳадафҳои дар барнома пешбинишуда ба ду марҳила тақсимбандӣ карда шуда, марҳилаи аввали он чорабиниҳоеро дарбар мегирад, ки дар он вазифа, натиҷаҳои маъмулӣ, муҳлати иҷро ва иҷрокунандагони чорабиниҳо пешбинӣ карда шудааст.

190. Барои амалисозии самараноки мақсад ва вазифаҳои дар Стратегия пешбинигардида аз ҷониби ҳамаи иҷрокунандагон вобаста ба соҳаҳо бояд сараввал дар заминаи Барномаи Стратегияи мазкур Барномаи идоравӣ (соҳавӣ) зиддикоррупсионӣ таҳия карда шавад, ки он тамоми муҳлати татбиқи Стратегияро дарбар гирад.

191. Минбаъд барои давра ба давра татбиқ кардани он, вобаста ба муҳлатҳои дар барномаи идоравӣ пешбини кардашуда, сараввал дар сохтор ва дар асоси он дар зерсохторҳои вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ ва дигар ташкилоту муассисаҳо нақшаҳои амалисозӣ ва татбиқи Барномаи идоравӣ (соҳавӣ) зиддикоррупсионӣ барои ҳар ду сол таҳия ва тасдиқ карда шавад.

192. Нақшаи чорабиниҳои дохилидоравӣ, ки барои ду сол таҳия мегардад, бояд ба Нақшаи чорабиниҳои татбиқи Стратегия мутобик бошад ва чорабиниҳоеро дарбар гирад, ки вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ ва дигар ташкилоту муассисаҳо дар таъмини иҷрои он аз рӯи самти фаъолият ба ҳайси иҷрокунандаи асосӣ ва ё ҳамичрокунанда масъул бошад.

193. Барнома ва нақшаҳои дохилидоравӣ бояд аз ҷониби роҳбарӣ аввали вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва дигар ташкилоту муассисаҳо тасдиқ карда шуда,

назорати таъмини иҷрои саривактии бандҳои он ба зиммаи роҳбарони аввал вогузор карда шавад.

194. Дар сурати ба иҷро расонида нашудани бандҳои дар нақшаи солонаи қаблӣ пешбинишуда, онҳо бояд бо вазъҳои асоснок ҷиҳати таъмини пурра дар нақшаи солонаи минбаъда пешбинӣ карда шаванд ва бо ҳамин тартиб Нақшаи ҷорабиниҳои татбиқи Стратегия бояд амалӣ гардонида шавад.

195. Иҷрокунандагон уҳдадоранд дар заминаи нақшаи мукаммали таҳиягардида аз тамоми имкониятҳои, ки қонунгузори манъ накардааст, истифода намуда, бо дарёфти сарчашмаҳои маблағгузори иловагӣ таъмини воқеии ҷорабиниҳои пешбинигардидаро амалӣ намоянд.

196. Тартиби амалишавии Стратегия дар фароҳам овардани муносибати маҷмӯи ба ташаккули низоми ҷорабиниҳои банақшагирифташуда ва дар ҳамбастагӣ баррасӣ намудани онҳо, пайдарпай амалӣ намудани ҷорабиниҳо, ошкорбаёнӣ ва ҷалби васеи ҷомеаи шаҳрвандӣ ва созмонҳои байналмилалӣ ифода меёбад.

БОБИ 5. МОНИТОРИНГ ВА БАҲОДИҲИИ СТРАТЕГИЯ

197. Натиҷаҳои асосии татбиқи Стратегия аз беҳтар намудани вазъи пешгирии коррупсия, сари вақт ошкор намудани ҳуқуқвайронкуниҳо, ҷиноятҳои коррупсионӣ ва иқтисодии хусусияти коррупсионидошта, инчунин нақши ҷомеаи шаҳрвандӣ дар пешгирӣ, мубориза ва коҳиш додани тамоюли афзоиши ҳуқуқвайронкуниҳои коррупсионӣ мебошад.

198. Бо мақсади таъмини иҷрои муваффақонаи Стратегия, пеш аз ҳама таҳти назорати қатъӣ қарор додани рафти таъмини иҷрои он, инчунин ташкил ва амалиномаи мониторинги Стратегия нақши муҳимро иҷро менамояд. Мониторинги Стратегия - ин маҷмӯи ҷораҳои назоратӣ, санҷишӣ, таҳлилӣ, ахборотӣ ва арзёбии тадбирҳо бо мақсади татбиқи шаффофи Стратегия ва нақшаи ҷорабиниҳои он вобаста ба вазъияти воқеӣ, инчунин пешравии сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодии ҷомеа ва давлатро дарбар мегирад.

199. Ҳангоми таҳияи ҳисобот оид ба пешрафти татбиқи ҷорабиниҳои дахлдори Стратегия ба инобат гирифтани афкори ҷомеа, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, бахши соҳибкорӣ, мақомоти иҷроияи

ҳоқимияти давлатӣ ва провайдерҳои хизматрасонӣ ба мақсад мувофиқ аст.

200. Баҳодиҳӣ аз рӯи нишондиҳандаҳои зерини татбиқи Стратегия амалӣ карда мешавад:

- фароҳам овардани шароити мусоид чиҳати пешгирии коррупсия;
- таъмини иштироки фаъоли ҷомеаи шаҳрвандӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва бахши соҳибкорӣ дар раванди муқовимат ба коррупсия;
- ба вучуд овардани фазои оштинопазирӣ ба коррупсия ва ташаккули ҷаҳонбинии зиддикоррупсионӣ дар ҷомеа;
- баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон, бо мақсади таъмини эҳтиром ва риояи талаботи конунгузории амалкунанда дар самти муқовимат ба коррупсия;
- сари вақт ва босифат ба анҷом расонидани тафтиши ҷиноятҳои коррупсионӣ ва иқтисодии хусусияти коррупсионидошта;

201. Ҳамчунин, яке аз роҳҳои асосии баҳодиҳии сатҳи коррупсия ин баргузор намудани тадқиқоти маҷмӯии сотсиологӣ арзёбӣ мегардад. Зеро муайян намудани ҳолати воқеии мавҷудияти коррупсия дар ин ва ё он соҳа имконият медиҳад, ки роҳҳои нав ва самарабахши муқовимат ба коррупсия коркард ва роҳандозӣ карда шавад. Бинобар ин, ба мақсад мувофиқ аст, ки ҳадди ақал дар панҷ сол ду маротиба тадқиқоти маҷмӯии сотсиологӣ баргузор карда шавад.

202. Натиҷаҳои маъмулии ҳисоботи татбиқи Стратегия дар воситаҳои ахбори омма ҷойгир карда шавад.

203. Мониторинг ва баҳодиҳии Стратегия аз ҷониби Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳар сол гузаронида мешавад ва аз натиҷаи он ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ахборот ирсол мегардад.

204. Татбиқи марҳилавии муқаррароти Стратегия ба воситаи Нақшаи ҷорабинихо, ки аз тарафи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад, таъмин мегардад.

